

O HOTĂRIRE ÎN FAVOAREA PERSONALI- TĂȚII

Sociologia modernă, aflată sub influența decisivă a marxismului, a ajuns în ultima vreme să considere drept inevitabilă corelația dintre structura social-economică a lumii și spiritualitate și, în consecință, să cerceteze sistematic modul în care aceste structuri obiective condiționează mentalitatea indivizilor. De aceea nu mai apare de mult nimănui straniu ca autorul unei monografii consacrate lui Hegel sau Sartre să-și înceapă lucrarea prin a înfățișa situația timpului „din afară”, a timpului „bază” sau poate chiar rădăcină, a timpului când gânditorul și-a trăit filozofia.

Din păcate (și destul de ciudat) aceeași sociologie aruncă adesea pe un plan supărător de secund condiționarea economicului de către spiritual (ca să nu mai vorbim de anume structuraliști care pledează pentru exmatricularea quasi-totală a factorului uman din explicarea evenimentelor, individualitatea fiind considerată cam nulă în fața lumii „obiective”). Or, logica ne obligă (e în această facultate de a sili însuși rostul logicii) să observăm că o corelație nu funcționează niciodată într-o singură direcție. Dacă A îl influențează pe B, A' va exercita, la rîndul ei, o anumită înfrîngere asupra lui A.

Sîntem obișnuiți să întrebăm: ce realitate social-economică a contribuit prin reflexe la determinarea stării de spirit cutare? Și e firesc.

Sîntem însă mai puțin obișnuiți să întrebăm: ce stare a gândirii a contribuit la adoptarea cutării sau cutării măsurii economice? Și nu-i firesc.

Citită din acest punct de vedere, Hotărîrea recentă a Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la perfecționarea conducerii și planificării economiei naționale corespundător condițiilor noii etape de dezvoltare socialistă a României — își are sursa într-o viziune umanistă a lucrurilor. E vorba de un act care vrea să declanșeze o sporire a rolului personalității în contextul lumii, acordînd individualităților, adică în definitiv omului, șanse și posibilități de afirmare. Într-adevăr, cînd, de pildă, Hotărîrea stabilește apropierea conducerii de producție, eliminarea verigilor intermediare fără de sfîrșit, sufocante, paralizante, contactul direct, viu și nemijlocit dintre omul răspunzător de o anume activitate și activitatea de care îngrijește respectivul om — atunci se cristalizează, pe scara întregii societăți, tipul uman care, în loc să se mărginească la formula cîteva „părerî” va lua hotărîri pe dată și ferme, în loc să telefoneze pe verticala și orizontala lipsei de personalitate cerînd zece avize pentru un singur detaliu, va spune: faceți așa, în loc să caute aproape din inerție și pentru orice, aprobări de la funcționarul X aflat într-un birou la minister, va afla aceste aprobări într-un loc insuficient frecventat și anume în creierul propriu, funcționînd la capacitatea sa integrală.

Cînd de pildă Hotărîrea acordă directorului de întreprindere și consiliului de administrație un gen de autonomie și libertăți de mișcare în cadrul planului general, cînd inițiativa nu este pur și simplu permisă ci solicitată în cel mai înalt grad, cînd se cere, în vederea eficienței reale, aflarea de soluții inedite, cultivarea originalității, promovarea „judeilor” ce furnizează rezultatul-succes, atunci e limpede că se va dezvolta, în proporții de masă, tipul activ în dauna celui pasiv și cuminte, în sensul de fără minte, tipul producător de gândire în dauna celui ce se mărginește a consuma cantitatea existentă, tipul de fapt al creatorului, în dauna celui ce s-a acomodat cu starea de „creat”.

Hotărîrea despre care vorbim mizează enorm pe capacitatea omului contemporan de a construi istoria: ea este remarcabilă, de aceea, nu numai prin repercusiunile economice, ci și prin filozofia implicată, utilă, mi se pare, întregii lumi socialiste.

Al. MIRODAN

gazeta literară

ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Anul XIV Nr. 44 (783) ● Joi 2 noiembrie 1967

8 pagini: 1 lei

SCENA DIN PIESA „ZECE ZILE CARE AU ZGDUIT LUMEA”
ÎN INTERPRETAREA COLECTIVULUI TEATRULUI NAȚIONAL DIN BUCUREȘTI

SFÎRȘITUL ȘI ÎNCEPUTUL VEACULUI

Sărbătorim alături de toate popoarele lumii Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, fenomen epocal ale cărui semnificații se descifrează în toate părțile globului pămîntesc și definesc mersul istoriei contemporane. Rolul istoric al clasei muncitoare, de eliberare a omului de exploatare, de construire a unei vieti noi în care demnitatea umană să devină valoare dominantă în raporturile sociale a fost dovedit atunci, începînd cu acele zile eroice ale răsturnării puterii burgheze și instalării puterii sovietice. Nu numai zece zile au zgduid lumea, ci o jumătate de veac de atunci încolo au călînat-o din temelii și alte veacuri o vor mai mișca din toate încheieturile, pentru că Revoluția din Octombrie a însemnat nu numai trezirea la viață a unor puteri obscure și a unor năzuinți și idealuri, ci a însemnat înfrîngerea a ceea ce încununa la începutul acestui secol gîndirea, înțelesurile istoriei. Acest moment a însemnat triumful definitiv al gîndirii marxist-leniniste, triumful principiilor Partidului Comunist în organizarea vieții. De atunci și pînă în zilele noastre evenimentele dramatice ale timpului au impus lumii prestigiul întîlului stat sovietic, întîlului stat radical deosebit de tot ce fusese mai înainte, au lărgit orizonturile lumii socialiste, pentru ca astăzi țările socialiste să reprezinte o forță decisivă în lume. Cum s-au învălmășit atunci neamurile Rusiei, cum s-au încrucișat drumurile multor țări, ce au însemnat pentru milioane de exploatați decretul lui Lenin pentru pămînt și pace, cum s-a înțeles adevărul elementar: pămîntul să fie al țăranilor și fabricile să fie ale muncitorilor, iar bunurile țării să fie ale întregului popor, cum au simțit rozinca unirii proletarilor din toate țările acei care se ridicau din tranșeele dușmănite și se îmbrălișau întorcînd armele contra dușmanului comun, lată ce încercăm să retrăim acum în toată intensitatea: acel timp al Revoluției care însemna cruntă luptă de clasă, însemna răsturnarea unei lumi și ridicarea alteia, timp-foamete și luptă, timp-singe, timp-organizare și stabilire a legilor hotărîtoare. Trăim însă cu toată ființa noastră acele legi hotărîtoare care în succesiunea factorilor istorici au devenit și pentru noi fapt cotidian: legea dreptului tuturor oamenilor la muncă și la răsplată muncii, legea dreptului muncitorilor și țăranilor la orizonturile științei și ale culturii, legea raporturilor mai drepte și mai frumoase între oameni, într-un cuvînt ceea ce definește orînduirea socialistă. Și această orînduire însemnează crearea și asigurarea condițiilor de dezvoltare și de afirmare a omului, a personalității lui, însemnează înflorirea economică a țării, însemnează puterea științei și culturii, dezvoltarea vieții sociale pe toate țărmurile, în cadrul civilizației socialiste. În acest sens subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu rolul clasei muncitoare și al Partidului Comunist în făurirea primului stat socialist cînd scrie: „Revoluția din Octombrie a demonstrat în mod strălucit forța revoluționară și capacitatea clasei muncitoare de a-și îndeplini misiunea istorică, de a lua în mîinile sale destinele proprii și ale întregii societăți, de a conduce cu succes lupta maselor populare pentru a pune capăt nedreptății sociale și a crea o orînduire în care să domnească munca, egalitatea, libertatea”.

După numai 17 ani de existență, începutul veacului nostru, afirmat sub semnele înnoitoare ale luptei proletariului, avea să se sfîrșească. Prolungit agonie în războiul civil și foametea ce bîntuia pămînturile Rusiei sovietice, urmărit de ochiul necruțător al lui Lenin, acest sfîrșit va însemna rezistență dramatică a unui popor eliberat, va însemna munca lui eroică, va însemna de fapt adevăratul început al veacului nostru. Acest început a însemnat afirmarea ideilor de pace și dreptate socială, a însemnat descălușarea popoarelor coloniale din exploatare și înăpoiere, a însemnat crearea acelei realități social-economice spre care privesc cu încredere toate popoarele lumii.

„Afirmarea noii orînduirii pe o mare parte a planetei — cum spune tovarășul Nicolae Ceaușescu — în țări aflate în diferite stadii de dezvoltare social-economică, cu o mare diversitate de condiții și particularități naționale, a scos la iveală o mare varietate de forme și metode în lupta pentru cucerirea puterii și făurirea societății socialiste, a evidențiat și mai puternic rolul de avangardă al clasei muncitoare, al partidului său marxist-leninist ca forță conducătoare a întregului popor, necesitatea unirii tuturor forțelor sociale interesate în progresul și prosperitatea națiunilor respective, ceea ce a îmbogățit teoria revoluționară, învățătura marxist-leninistă cu noi și importante concluzii”.

Realitățile social-economice ale României socialiste constituie o confirmare strălucită a triumfului ideilor marxism-leninismului, o împlinire a celor mai scumpe năzuințe ale poporului nostru.

În acest context arta și literatura își găsesc adevărata și nobila lor menire.

Ion HOREA

PE BARICADELE REVOLUȚIEI

Prin intermediul regișorului Virgil Calotescu și a celor patru echipe de filmare conduse de el (operatori: C. Ionescu — Tonicu, Petre Gheorghie, M. Obradovic, Carol Covic; trasee: Ploiești—Cîmpina—Galați—Măcin—Caracal—Constanța; Iași—Botosani—Suceava—Rădăuți; Tg. Mureș — Sin Georgiu Ciuc—Teiuș—Alba Iulia; Craiova—Timișoara—Reșița—Valea Jiului—Arad —Incu — 20.000 km) plus București—Odesa (locuri revăzute după 50 de ani de Spiridon Dragomir din batalionul de marinari revoluționari români), 4.000 m de peliculă filmată, 2.000 m de peliculă arhivă și peste 100 de ore bandă magnetică de înregistrare, am intrat într-un vast și fascinant capitol de prezență românească la cele zece zile care au zgduid lumea: Revoluția din Octombrie. Capitol simbolic, capitol unic... Dar, ah, cuvintele! Ce mai pot spune cuvintele cînd a curs singe, cînd au fost vieți pe care nu le-a înregistrat nici o statistică, rămase acolo pe arena unde s-a înfruntat istoria, unde faptele, jertfele pînă la uitairea de sine au hotărît soarta întregii umanități, peeculîndu acel act care-și trimite neînțelept semnalele pînă la noi, care a constituit un sfîrșit și un început. Sfîrșitul unei lumi și începutul alteia puse sub semnul revoluțiilor proletare. O întregă literatură a încercat — altă cit poate fi viața captată în cuvinte, și încă viața surprinsă în dipele de virif ale istoriei! — să glorifice sau recompună, cum vreți, așa uriaș și deconcertantă vasi-

tate de fapte, mișcări umane și conștiințe în opoziție, dar ascultînd numai un simplu crîmpe înregistrat mecanic de banda de magnetofon și-și dai seama — cîte teritorii au rămas necercetate, cîte aspecte revelatorii pentru istorie ca și pentru romancier au rămas neexplorate sau nesublințiate în graba noastră de a umple istoria cu comentarii... E adevărat, s-a scris „Pocmul lui Octombrie”. S-a scris și epopeea Donului liniștit. S-au tras mii de kilometri de peliculă de neprețuit, memento al umanității, dar dînd Cezarul lui ce e al Cezarului, prețind ca pe un bun cîștigat al întregii umanități faptele glorioase ale popoarelor care sub steagul biruitor al marelui Octombrie au deschis istoriei poarta revoluțiilor proletare, de ce să nu consemnăm și contribuția noastră modestă dar vie și simbolică, fie și numai prin dăruirea și spiritul revoluționar al celor care au participat la fel de nobilă și de neprețuit?

CU AUTOBLINDATUL DE GARDĂ LA KREMLIN

Zamfir Enache: — „În anul 1917 mă găseam în orașul Odesa la Misiunea militară română unde aveam funcția de șofer. Pe timpul acela pe străzile Odessei erau manifestații, demonstrații de stradă, lucru care m-a influențat nu numai pe mine, ci pe mulți români care se găseau în acea perioadă în Odesa. M-am înrolat ca voluntar în rîndurile gărzilor roșii. În anul următor, în 1918, s-a organizat unitatea 31 de autoblindate. Cu

această unitate am luptat pe diferite fronturi cum ar fi: Iaroslav, Moscova, Kursk, Galiția, Odesa, Ekaterinoslav, Saratov. Și ca să dau cîteva exemple mai importante, voi da luptele de la Iaroslav. Aci au fost lupte foarte grele din cauză că era un punct strategic de mare importanță și se punea accentul cu orice preț să fie cucerit acest punct. Dar și gardiștii albi la fel țineau ca acest punct strategic să nu fie ocupat de către gărzile roșii. Și așa că trei zile am luptat pe străzile orașului Iaroslav, aproape jumătate din oraș era în flăcări. Eu cu autoblindata am pătruns prin flăcări, și așa că a treia zi

spre scară orașul a fost eliberat și ocupat de unitățile Armatei Roșii. Și mașina mea și-a dat contribuția din plin. O luptă tot atât de grea și importantă a fost la Kursk anul celălalt, în 1919 cînd ne retrăgeam de pe front obosiți, ca vai de noi, cu mașinile obosite la fel ca și noi, și-a trebuit să ne retragem. La Moscova am rămas în refacere. N-au trecut apoi nici trei luni și-am început contraofensiva cu armatele lui Denikin. Tot o luptă de mare importanță am avut și pe frontul din Galiția. Am fost trădat și așa am avut ocazia să învățăm și ceva în plus: acolo unde e lipsă de vigi-

lență se întîmplă ce s-a întîmplat și cu noi. Nu pot uita bucuria care o aveam că pe toate fronturile pe unde am fost, înțineam români. Nu vă puteți da seama ce bucurie este atunci cînd găsești concetățeni de-ai tăi și auzi limba maternă. Pe urmă am avut fericită ocazie să fac de gardă cu autoblindatul la Kremlin. Fac de gardă și văd că a sosit o mașină. Coboară cineva din mașină fără să-i dau importanță. Mi-a atras atenția un ostaș sovietic că: „Uite, știi cine e Lenin?”. Era atât de simplu îmbrăcat, atât de modest că dacă-l întîlneai pe

stradă, drept să vă spun nu-i dădea nici un fel de importanță. A doua oară l-am văzut la Uzinele de reparații locomotive din Moscova. După retragerea de pe frontul lui Denikin, Lenin a vorbit muncitorilor și unității autoblindate din care făceam parte și eu și ne-a îmbrăbat. Nu-i nimic, ne-a spus. Tot îi batem. Și drept să vă spun, în momentul cînd a plecat dintre noi, cuvintele lui nu le voi uita niciodată: „Totul pentru victorie!” Așa s-a întîmplat că armata lui Denikin, într-un interval de patru luni, a fost zdrobită complet”.

INTILNIRE CU REVOLUȚIA

Verneacovschi Nicolae se înscrie la Școala Medică militară de marină de pe lângă echipajul 2 maritim al Flotei Baltice.

— În această situație am apucat evenimentele revoluționare din februarie cînd echipajul nostru maritim a trecut de partea forțelor care luptau pentru doborîrea regimului țarist absolutist. În această situație m-am întîlnit cu Revoluția, am pus mina pe armă și am luptat permanent cu ostașii revoluției pînă la asaltul Palatului de Iarnă. După evenimentele din februarie am fost înscris în lista tineretului muncitoresc, organizație care a luat ființă chiar în cadrul școlii. De la organizație am aflat că Lenin se înăpoează în Rusia la începutul lui aprilie. La data de 3 aprilie 1917, după stil vechi, am fost mobilizați de către organizația de tineret și scara am pornit spre Gara Finlandeză unde urma să i se facă primirea la data sosirii în orașul Petrograd. Am avut noroc. M-am nimerit chiar în apropierea automobilului blindat, și am auzit foarte bine discursul lui Lenin cînd s-a uitat pe această mașină și a vorbit în fața marinarilor, în fața soldaților și a muncitorilor care erau în număr foarte mare. Imediat după ce a început discursul, Lenin a felicitat clasa muncitoare din Rusia pentru doborîrea regimului țarist și totodată a anunțat că lupta nu s-a sfîrșit,

că va urma mai departe revoluția socialistă și a îndemnat pe toți, bincintele, după ce a făcut un scurt program al partidului să lupte mai departe pentru revoluția socialistă. Și am luptat. În luna august am participat la șaputul tranșelor pentru a opri armata generalului Kornilov către orașul Petrograd, iar mai tîrziu, în octombrie, după stil vechi, am fost anunțat că va fi nevoie să participăm cu arma în mîină la doborîrea regimului contra-revoluționar al lui Kerenski. Pe 24 octombrie, după stil vechi, am fost mobilizați, înarmați, astfel că în dimineața zilei de 25 am pornit cot la cot cu marinarii cu soldații și cu gărzile roșii muncitorești către Palatul de Iarnă. Am fost plasați în diferite cartiere în apropiere; unitatea din care am făcut eu parte a fost plasată în apropierea parcului Alexandrovskai. Pe la ora 11, la semnalul dat de către salvele de artilerie de pe crucșătorul „Aurora” și fortăreața Petru și Pavel am pornit la asalt”.

INTILNIRI CU LENIN

Creteanu — „În anul 1909 am intrat în mișcarea muncitorească, fiind încă ucenic. Împreună cu un grup de alți tovarăși am înființat organizația tineretului socialist. Am fost membru al mișcării mun-

(Continuare în pagina 5)

oglinzi de foc

Memoriei lui „Che” Guevara

Într-un grozav izvor original.

O, întrebări supuse întrebării, mod de revelație original, pupila toluului dilată totul pămîntul se dezvoltă în moga divină a-ncepturilor.

Plutim necontenți și existăm și sîntem în chip total la Existent oglinzi de foc, cuprinși în întrebare, în virtutea in’uși,

ca o problemă ce se mistuie pe sine

Cezar BALTAG

HORIA PĂTRAȘCU

Reconstituirea

E. în cel de-al doilea volum al lui Horia Pătrașcu, alinco de cuvinte și întâmplări, dincolo de subiectul propriu-zis al navelor, o stare de grație, o dezagregare, o plutare nereușită. O spațialitate, subtil dirijată, îmbracă, de departe, destinele eroilor. Faptele se petrec encoimfent, au stire una de alta, în aceeași clipă, ca-ntr-un halou ce prevestește o conștiință supremă. Reîntregirea, apropierea buciilor unei de alta, potrivirea cit mai exactă a malurilor, cu leșturile lor / intrindurile lor; apoi revenirea succesive, regulile milimetrice, calculele probabilităților de adevăr pentru fiecare mișcare în parte și pentru împreună-fapte lor; toate se petrecându-se „au ralemi”, a doua sau a zecea oară, sub povara înfrângătoare a soarelui care, așa cum zice poetul, „nu e numit, dar puterea lui e printre noi” (St. John Perse — „Anabase”).

Intr-adevăr, ca în poemul susmenționat, și prelungit ceva din modul în care activitatea solară influențează, în viața planctonului, destinul altfel plămâniean al „eroilor” (vezi „Străinul”), H. Pătrașcu reușește să atingă zone înalte, unde toate se leagă între ele prin fluxul, nu prin materialitatea lor strict delimitată. Dar, până să ajungă aici, vom suporta purgatoriul lincei, grotesc, pe care autorul ni-l descrie în prima parte a navelor / iață, ne aflăm pe platforma unui timp inventat sau cel mult copiat după cel presu-

pus a fi real, copleșit total în doilea, dar pe care, în virtutea obișnuinței, e vom investi cu toate atributele originalității și o vom înconjură de tot atâtea poze „autentice”. (Parcă dumneața mai poți ține minte cum ai fost, și ce ai făcut, într-adevăr, replică operatorului Scherer celor doi, și-i îndeamnă să se lovească cit mai spectaculos). Sub masca autenticității ni se servesc clișee voalate, „educative”, filme care să infereze „violența și înșingurarea, două din atributele proprii lumii moderne”. Papul divers al dărmării absolventului de către doctorele, profesionale, într-o încăierare, la proporțiile ridicole ale „unui act de sabotaj! Un atentat la ordinea publică”, și-l face pe secretarul de partid al fabricii de butoaie să gândească cu detașare: „Scribos de logic! Logic și scribos, și totuși, fals — îngrozitor de fals”, fără însă ca aceste gânduri să-i spărbure, din temelie, însăși rațiunea venirii lui aici: reconstituirea, hazardată și inutilă, disproporționată în raport cu importanța faptelor, și, în primul rând, imposibilă sub raportul adevărului, care nu se dezvoltă, niciodată, de două ori.

De acum înainte, în plasa aceasta, pe care ei înșiși și-au întins-o minuțios, cu răbdare, se vor zbate, neputințioși, eroii noștri. Există existențial neputințiu, și ca atare, autentic și eliberator, va izbucni impetuș — dar nu mai puțin pregătit de acumulările aluzionare, terne și nediferențiate, net tensionale totuși, care au loc pe toată întinderea primei părți a navelor — salvind, astfel, măcar pentru o clipă, o lume înstrăinată de propriile ei fapte și imagini; colorofilia, colorind brusc, alcătuit structurii acolo unde evenimentele se tirau placid, descompuse și recompuse într-o obi-

nuiță, și dirijată spre un fel pe care dezvoltarea lor firească nu l-ar atinge niciodată. Aparența absurdă cu care autorul ordonă plutonierului Dumitrescu să prindă gîștele bătrînii, alergînd pe cîmpul cu bălării din spatele restaurantului, aruncîndu-și, peste bord, întreaga prestață militară, tocmai în momentul cînd toți ceilalți așteaptă să accelereze ritmul reconstituirii, — marchează, de fapt, primul pas spre rezolvarea premisei filozofice de la care s-a plecat. Și, acest pas, de notat, se petrece atunci cînd celor doi eroi, lui Vulea și lui Ripu, li se înfăinează, o dată cu actele, depășirea libertate de acțiune, și constiința lor își permite adevărata alegere, întorcînd, cu totul, spatele, uitînd, pe loc, toate falsele orizonturi între care se zăbătuse plină acum. Adevărata reconstituirea începe de-abia din acest moment, și ea este necruțătoare cu amîndouă părțile. Acuzarea este, la rîndul ei, acuzată, pe plan moral; iar cei doi acuzați sfîrșesc prin degradare fizică, la care, în mod fatal, conduce acceptarea chiar și „în treacăță”, a mistificării propuse de partea adversă.

Ne găsim, aici, în fața unei rezolvări, particular-simbolice, a destinelor eroilor, lucru care, începînd de la N. Velea, s-a încrețășit în proza noastră înfănată, dînd posibilitatea autorului să își organizeze liber lucrarea și, în special, să o oprească acolo unde mișcarea ideilor s-a terminat, renunțînd fără prejudecări, la apendicele îngust-realist, la finalul forțat-generalizator. Remarcabilă rămîne, însă, în navela „Reconstituirea”, acea acumulare stratificată de fapte, perindarea lor monotonă, ca un tren de marfă ale cărui vagoane „trece pe rînd, vagoane cisterne noi, strălucitoare, vagoane încărcate cu autoturisme de ultimul tip... vagoane-frigorifer uriașe, împesătrite cu firme stridente, scriese în diverse limbi”, cu „manechine pentru vitrină: trupuri goale de femei și bărbați, amestecate, de-a valma, în diverse poziții — unele de-a dreptul obscene — învelite în saci transparenți de plastic”. Și dincolo de acestea, spre final, izbucnirile impetușe ale energiei încătușate în tipare dogmatice, nelncăpătoare.

Cealaltă navelă, care completează volumul, „Muștele”, fără să se ridice la valoarea atînsă de „Reconstituirea”, constă dintr-o bună analiză psihologică a unui caz-limită: marciind, de asemenea, limitele și manierismele, plină acum suportabile, ale etapei actuale ale prozatorului: pedalară, prea insistență, pe descrierea stărilor patologice, urmată, imediat, de explicația toată, până la refuz, pe plan literar: nemții, războiul etc.

Certa reușită a acestui volum, și întrevăzută lui viață viitoare, se datorează, credem, seriozității cu care se apropie autorul de fapte și de personaje reale pe care acestea le vor transmite

NOTE DE LECTURĂ

direct cititorilor. Acum, cînd o anumă modă cere ca proza să vehiculeze personaje și întâmplări stranii, fantomatice, decolorizate — curajul și, credem, tocmal de aceea, reușita lui Horia Pătrașcu, trebuie salutate odată în plus.

Constantin ABALUȚĂ

MIHAIL CRAMA

Dincolo de cuvinte

Există la Mihail Crama o anumă poezie intențională, caracterizată prin generalitatea și retineră, o descriere a stărilor poetice ce se prefugăză, Mihail Crama pare însă a nu acorda credit la-turii expresive a mijloacelor sale care, sărăce, deservesc poezia. Sigur, Mihail Crama nu face parte dintre acei alși care vād imagini. Lumea sa e materială, domestică, iar el stă în mijlocul ei acordînd note de sensibilitate peisajului.

Bucățile sale sînt de fapt niste momente poetice, consideratii lirice sau lirizante pe care unora Mihail Crama reușește să le transpună în limbajul adecvat, nu fără a plăti un anumit tribut lui Blaga: „Nemuritoare este unda / ce-mi poartă chipul. Mă uit / sortit pleirii mă află. / Nemuritoare sînt zăle și copitele / care-o frămîntă-n a-dînc”.

Supărătoare, revenînd asupra mijloacelor formale ale poeziei sale, sînt rimele, mai ales că poetul nu cultivă versul clasic. Căci a rima plecare cu mare (poezia „Nici tu”) și larăși soare cu Ștefan cel Mare” (poezia „După ploie”) ce și uscat, visat, zburat, turbat, rezemat și din nou visat nu-i doar un viclu formal, ci crusta benignă sub care transpar slăbiciunile gloriilor poetice.

Altfel, poetul care nu atinge niciodată treptele metaforei, lirizează, cum arătam, teme lirice cu anii de muncă cu Ulise și Iliaca, cu țesăla nășterii în Oul (expus în chip original în două variante), lirizează pe izvorul nesfîrșit exploatat al copilăriei, invocăle de data aceasta ca elemente antitice în feta sentimentului înfrîngerii ori el rememorii care-l jalonează retinerile. Tristețea constatărilor e transcrisă stîmpu dar neutilizată de o formă, voalată ce-i drept, didactică. Forțată legende biblice ca în „Trebuia” în care introduce

daci, sau folosește morții, mai mult ca motiv poetic decît ca semnă ancestrală în sine, mai mult ca studiu conștient și conștient decît ca „covîșire și convertire a filfel” (poezile Ce fel, Cine).

Un titlu ne tulbură: Nu, dovedind înconstanța poetului, ce pare avid alteori de purități (ca în poezia După muncă), ori o anumă teamă (bacoviană) pentru îngroparea lucrurilor în neantul zăpezii.

Nici vîslu ca stare poetică nu e exploatat și dus pînă la capăt. Visea e povestită cu ochii pre deschiați. Visea uneori acele nopți / care călătorează prin copilărie, / terribili ca de cer / care sen-cileau în bărbile norilor; / visez acele stele nemuritoare, / drumul pînîrîilor, nelinors, / copacii aceia fantastici. / Ochii priveau cu un scilpet, / nelinors, a mărare, / cavalcada-mpresurată a norilor, / cu fuga îngrozită din Egipt. / Dar undă sînt acele scintiletoare nopți / nelinors, / pleada acea de stele, / albastrul acela, tremurător, / ca virtele pubertății, / fectoarele pe care le vedeam în somn, / goale, înfășurate de-un abur, / o cînd altă lume, — / copacii — aceia fantastici?

Prea multe pronume demonstrative ori repetarea lor sînt alte slăbiciuni de construcție neavînd decît funcția alterării emolii.

Cultivînd o poezie simplă fără prețiozități și teribilisme poetice, autorul speră ca efectul poetic să fie descoperit Dincolo de cuvinte, și în acest sens titlul volumului a fost bine ales.

D. NECULA

LAURENȚIU CERNET

Experiențele lui Ionete

În raport cu volumul anterior, cu care a și debutat, „Omul de un milion”, volumul de față aduce o mai exactă circumscriere a universului tematic ca și a mijloacelor de expresie.

„Experiențele lui Ionete” este pasul de la schiță la navelă, cu două planuri care interferă (cel al vieții intime a lui Ionete, „eroul” navelii, și cel al vieții lui sociale, al participării lui la viața uzinei în care lucrează).

În plan social vom găsi un accent critic mai pronunțat: rutina, lipsa pasiunilor, acțiunea mecanizantă, aplatarea personajelor vizează absurdul, și în orice caz arată familiarizarea scriitorului cu mijloacele literaturii absurde (mai ales a lui Ionescu și Adamov). Desigur, absurdul nu este ridicat aci la rangul de viziune asupra lumii, care le apare scriitorilor amintiiți ca integral și iremediabil absurd, ei recurgînd și la simboluri generalizatoare, ci Laurențiu Cernet scoate în evidență germeni acestui absurd, căci dacă ne gîndim bine, chiar neconformistul Ionete, prin lipsa de profunzime și de precizare a scopurilor, în ultima instanță prin indiferența sa, este un „gata pentru absurd”. Anume, el își îngăduie să spună la modul abrupt niste adevăruri supererorilor săi, sau unor oameni suspuși, sesizînd cu inteligență ipocrizia „prietenilor” (cum e cazul „scriitorului” I.V. Nufăr) etc. Este un mod tranșant de a fi al lui Ionete, și care lasă fără replică pe cel pe care acesta îl ia ca țintă, dovedindu-i scurt și răspicat lașitățile, incapacitatea, autoluminarea, trăsătură care-l individualizează. Ionete eșuează în obosală și de fapt într-o indiferență ce nu este coascență, ci îi este mai degrabă funcțiar, iar virtualitățile lui sînt doar veleități și aci este punctul în care se găsește germeni absurdului personajului.

De fapt, inconsistența absurdului care se vrea concepție despre lume, constă în aceea că se generalizează lipsa de substanță a unor forme, că se ridică la rang de mod de a fi general al lumii tocmal formalul luat ca substanțial, abstractul luat drept concret, confuzia lor. Cernet este, cum spunem, departe de așa ceva, la el intenția fiind critică. Dar o anumă superficialitate a acestei intenții, ieșind din lipsa pasiunilor personajului principal, se dovedește supărătoare. Remarcăm, în schimb, siguranța minuirii tehnicii umorului, a parodiei și a ironiei.

Sergiu SĂLĂGEAN

ILIE TĂNĂSACHE

Ape fără maluri

„Ape fără maluri” este, în concepția autorului, povestea vremurilor de grea încercare prin

care trec oamenii unui sat, așezat undeva în Lunca Siretului, atunci cînd apele, revărsându-se, îi silesc să locuiască în podurile casei, iar nemii cotoștopiori, iscodind pretutindeni, îi determină să se ascundă în împărăția trestierilor și a crîngului, ca de acolo să poată acționa.

Intenția autorului nu-și găsește însă împlinirea artistică, cele câteva momente cheie ale cărții neizbutind să se închege într-o acțiune unitară. Lipsa de unitate provine dintr-o evidență și naiva ambiție, anume aceea a realizării în cîteva pagini a unei fresce de largi proporții, care sa înglobeze mai toate aspectele rezistenței antifasciste a stărilor, pornind de la cele mai mărunte, cum ar fi, de exemplu, porcierea cîmilor cu nume de fasciști notorii (Goering), pînă la cele mai serioase, cu largi implicații de atitudine socială și națională, ca ascunderea dezertorilor de pe frontul antisovietic sau, mai grav, omortrea fasciștilor ca să-i salvezi fiul (podarul Vasile) și memoria mamei (Ilie Bantaș, toboșarul).

De reținut strădania autorului de a privi totul cu ochii copilor, majoritatea evenimentelor dispun-

mind de comentariul inteligent al unui băiat (Andrei). Din punct de vedere literar, motivul inundăției și cel al perspectivei și cel al copiii privirea lumii de la înălțimea capadurelor (luminatoarelor), țiate în podul casei, sînt prea puțin fructificate, între cele și ceea ce se petrece în povestire nefiind, cum era de dorit, o lăgătură de interdependență.

Clipele memorabile sînt puține și, în orice caz, insuficiente în raport cu ceea ce-și propusese autorul. (E timpul să facem ceva, moșule, să se vadă că trăim și noi, că avem și noi rîta și gîndurile capadurelor). Clipsele memorabile sînt puține și, în orice caz, insuficiente în raport cu ceea ce-și propusese autorul. (E timpul să facem ceva, moșule, să se vadă că trăim și noi, că avem și noi rîta și gîndurile capadurelor).

Dar pînă la urmă nu se întîmplă nimic sau aproape nimic. Deși scrisă cu respect pentru exprimarea îngrijită, „Ape fără maluri” se citește cu greu și, mai ales, cu ciuda: cum este posibil să se confunde unitatea de fluxiu a creației literare cu o simplă inundăție, în care apele aleargă libere și spală ce maluri vor, într-o neordinală evidență și nimanui folositoare?

Nicolae BULIGA

avancronică

de NEAGU RĂDULESCU

PETRE PANDREA: „BRĂNCUȘI, AMINTIRI ȘI EXEGEZE”

CICLUL SERILOR CONTEMPORANE LA „CASA SCRITORILOR”

La Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” (Calea Victoriei, 115), va avea loc mîine, vîineri, 3 noiembrie, ora 18,45, inaugurarea unui nou ciclu literar-artist: Ciclu Serilor Contemporane.

Acad. Zaharia Stancu, Președintele Uniunii Scriitorilor din R. S. România, va rosti un Cuvînt cu prilejul Semicentenarului Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Actorii: Clody Bertola, Fory Etterie, Septimiu Sever (artiști emeriti) și Florian Pittis vor recita din poezii: Tudor Argehi, Vladimir Maiakovski, Serghei Esenin, Anna Ahmatova, Eugen Iebeluan și Geo Dumitrescu.

Programul muzical va cuprinde în partea întâi liederuri de: George Enescu, Paul Constantinescu, Doru Popovici, P. I. Cealokovski, M.P. Musorgski, A.I. Hacıturhan, A. A. Alabiev și G. Zaharian, în interpretarea cîntăreților: Catrinel Papadopol, Ioana Ungureanu și Eduard Tumanegan, acompaniați la pian de Lucreția Popovici; în partea a doua: S.S. Prokofiev și Trei dansuri pentru vioară și pian din suita de baler „Romeo și Julieta”; Dan Mercureanu: Sonata pentru pian și vioară; D.D. Șostakovic: Trio pentru vioară, violoncel și pian. Interpretăză: Radu Jelescu, Dan Mercureanu, Corneliu Rădulescu și Robert Merker, din formația de muzică de cameră a Casei Scriitorilor.

„SCRIITORI STRĂINI” cronica literară de G. CĂLINESCU

Debutînd printr-un mic incident (privitor la paternitatea studiului Marmontel și doamna de Genlis”), ampla ediție G. Călinescu: Scriitori străini, e, în toate privințele, un eveniment cultural de cea mai mare însemnătate. Alături de el, V. Nicolae și Adrian Marino, oferă cititorului de azi un Călinescu mai puțin cunoscut: critic al literaturii străine, spirital receptiv în toate vîrstele de creație ale umanității, familiar cu clasicii și moderni, comentarii și unii și alții cu o surprinzătoare spontaneitate. Repertoriul e foarte întins și de la Horatius, lui Iulius, pînă la, să zicem, Italo Svevo, Paul Valéry sau Antonio Machado, spiritul călinescian află subiecte de meditație critică, elemente pentru portretele morale, date, în fine, în jurul cărora imaginea fierbinte a eseistului se rotește în voie. Multe din aceste nume sînt prețuite pentru construcții libere, eseu de o delectabilă mobilitate spirituală, orientate uneori spre contribuția istoriografică, niciodată aridă, penantă.

G. Călinescu preferă, dintre toate formele criticii, studiul monografic cîtește opera în întregime, uneori parcurge epoca, pentru a fixa, în zece, douăzeci sau cincizeci de pagini, un portret spiritual sau imaginea unui fenomen literar cu o mal întinsă istoricitate. Ce se observă năuadeicî, aici, e, cum zice și prefatorul volumului (Adrian Marino), lipsa de pedanterie a criticului, curajul de a avansa un punct de vedere despre autori iluștri, îndepărtîndu-se astfel de tradiția compiliării. Comentatorul mai vechi de literatură străină era, și în bună parte el mai este și astăzi, prizonierul interpretărilor ilustre, comunică opiniile altora, toate erudiția stînd în ample subsolurile cu nume și titluri de autori celebri ori obscuri. Orice banalitate își găsește, astfel, o amplă bibliografie. Ce rămîne atunci din operă? Nimic, sau aproape nimic: ea nu-i decît pretext pentru seaca erudiție bibliografică, față de care spiritul rămîne neconsolat.

Dacă nu cel dintîi, dar cel care intr-o măsură hotărîtoare a introdus la noi al spirit în a percepe fenomenul literar străin, fu G. Călinescu pentru care opera clasică sau modernă e o entitate viă, fascinantă, o infrastructură de care trebuie să te apropii cu o cheie critică potrivită, pentru a fi înțeleasă și redusă, astfel, în pură actualitate.

Altfel, mormîntul erudiției o așteaptă. G. Călinescu a avut în cariera sa critică mai puțin vocația de a descoperi talente noi (vocația pe care o are într-o măsură maximă E. Lovinescu): a avut în schimb alta, neegalată în cîmpul literaturii noastre: aceea de a redescoperi valori, operații tot atât de grea ca și primă: și aici gustul, inițiativa sînt hotărîtoare. A redescoperi farmecul scrierilor vechi e dificil: școala a estetică se confundă sau e chiar total anulat de cea istorică. Prestigiu perpetuat de manuale e o piedică în calea unei capodopere. A recuși și a judeca totul de la un capăt la altul, a forța opinia publică să primească și al punct de vedere, a deschide, într-un cuvînt, curiozitatea pentru valorile clasice, actuale.

singerinde încă, spiritual vorbind, în ciuda vechimii lor, iată operația esențială a criticului.

Pe acest teren, G. Călinescu e neîntrecut. Creangă e, într-un fel, o creație a lui. Altfel se citea înainte autorul lui Moș Nichifor Coțcăruș, altfel se citește după monografia lui G. Călinescu. Literatura universală oferă criticului un câmp și mai întins pentru ceea ce am numi la G. Călinescu re-justificarea vailorilor, Horatius, Ovidiu, dintre autorii anticii, Petrarca, Torquato Tasso, Cervantes, dintre cei care reprezintă spiritul Renașterii, Voltaire, Marmontel, din faza consolidării stilului clasic și a inițiativelor de a-1 înnoi, Goethe, spirit universal, precursor al noii sensibilități preromantice, romanticul E.T.A Hoffman, creatorul fantasticalui negru, Sainte Beuve, acest Balzac al criticii, în fine, trecînd prin opera lui Tolstoi și Cehov, pentru a ajunge, cu o rotire a ochiului, la Baudelaire, Pirandello și Ortega y Gasset, sînt autori de care spiritul călinescian se apropie cu detașare, fără adevărată similitudine a istoriografului temător de celebritatea unei opere.

G. Călinescu spuse odată că, pentru a servi mai bine valorile clasice, trebuie să omorîm în noi pioșenia, să fim lipsiți de pedantism și prejudecări. Opera devine subiect de reflecție liberă, e cercetată cu un ochi proaspăt din direcția sensibilității moderne, singura, în fapt, care poate dovedi înțelegerea spirituală a unei scrieri. Pentru aceasta, biografia, istoria unei opere sau rețeaua receptare a contemporanilor pot constitui puncte de plecare. Oriecare ar fi însă ele, comentariul ajunge la portret sau la analiza estetică a poemului. Adesea cele două țărîmuri ale criticii se unesc. În chipul fragmentaristilor, G. Călinescu își justifică opinia prin citate ample, copioase, unele cunoscută, altele nu, toldeana bine venite pentru că obișnuiește ochiul cu relieful adevărat al operei. E surprinzător ce farmec au în interpretarea lui G. Călinescu scrierile vechi, chiar și cele rămase în fîrdele istoriilor literare. Un vers, un fragment dintr-o scriere amplă, uneori o vorbă de spirit salvează un nume sortit uitării. Care e atunci, ne întrebăm, operația esențială a criticii, dacă nu tentativa de a re-crea, justificînd, estetică, opera? Care e rostul ei superior, dacă nu să ridice interesul pentru informație, îndoște răspîndit, la contemplarea estetică a operei, talent, într-un cuvînt, de a-i da o nouă vîrstă spirituală, privind totul din alt unghi, cu altă vîrstă de valori, în fine, cu o altă expresie?... La G. Călinescu toate acestea nu mai sînt niste deziderate frumoase, se justifică în chiar textul critic, în studiile despre Cervantes, Bernardin de Saint-Pierre, Cavalerul de Florian sau Henrik Ibsen etc. Pentru a le da o substanță critică, orice cale e de adînc. Recurăm la critica a operei e, în cazul romanului lui Italo Svevo (Conștiința lui Zeno) potrivită pentru că indică termenii unui conflict spiritual. La George Sand, cercetată din unghiul idealului său viril, narațiunea critică se suprapune peste narațiunea adevărată a operei, sugrîmînd-o prin ironia fină, reflecția tendențioasă. Comentînd schema idilei erotice, din „omanul Indiană, criticul o leagă de biografia sentimentală încărcată a autoarei, zicînd cu malitia cunoscută: „Pentru George Sand, care nu era o ușă de biserică, o asemenea

exaltație e scuizabilă”. Esteticăse textul se scuiză mai greu, dar ironia criticului luminează deodată ochiul mohorît pînă atunci de multe nefericiri prin care trec, conduse de un destin nemilos, sentimentali eroi ai cărții.

În aceeași notă de ironie sînt narate și minunile lui Francesco d'Assisi și ale adepților săi: totul e însă fals și criticul, comentînd laudele din il cantico del sole sfîrșește prin a accepta sufletul serafic și a sugera poezia gravă a elementelor Ce altceva sînt, în fond, poeziile sale (Lauda lucrurilor) dacă nu niste imnuri franciscane către elementele primordiale, către fratele pămînt și sora noastră apă, făcute de cineva care nu mai crede, firește, în existența divină intrupată în lucruri? Serafismul e, în acest caz, o atitudine esențială, însoțită de virtutea răbdării și a umilinței. În literatură, serafismul e o viziune mai generală și G. Călinescu citează un nume mai puțin cunoscut: Iacopone da Todi, dar putea aminti, aici, de ne apropiem de literatura română, pe Eminescu, Petică, Anghel și, de la aceștia, o întreagă linie a simbolismului românesc.

Pentru Călinescu franciscanismul (în care predomină sufletul serafic) e un tip mai general de sensibilitate poetică, ca și acela al petrarchismului, definit ca „o anumă afectare sub raport liric și o silită mașinărie despre formă”. În ce constă ea? În cultul antitezii, în enumerări, în alegorii morale traduse prin elemente de ordin fizic.

În esul: Petrarca și petrarchismul, unde tratează toate acestea, Călinescu justifică o formulă de poezie iremediabilă pierită, se pare, din raza sensibilității moderne. Tot ai aceste subiecte atrag mai mult curiozitatea criticului, susceptibil față de orice judecată definitivă. Comentariul va începe, atunci, printr-o negare a opiniei curente. În versurile cu obositoare, facile alegorii, ale lui Petrarca, sînt descoperite, atunci, atitudinile lirice fundamentale. Cea dintîi e aceea care decurge din simțul elementelor. Sensibilitatea, apoi, la lumină, cultul platonician pentru idee, „Fiiozofia lui erotica e platoniciană” — chip de a spune că iubirea e serenă, pe desupra tristelor fenomenalități și a accidentelor morale. Din toate aceste ipostaze, Călinescu trage concluzii derutante pentru istoricul literar legat de datele reale ale biografiei: Petrarca e „un om care stie să plîngă spectaculos”, „wertherizează prematur”, suferă de neurașenie ca simbolizată și cultivă „plăcerea de a fi trist”.

De mare efect critic, e, aici și peste tot în comentariul călinescian, voluptatea anacronismelor: Dante e, în construcția utopilor, un „hugolian”. Petrarca un artist de tipul lui D'Annunzio, un romantic prin aerul meditativ al versului și nota de tristă. Reputația lui se datorește și faptului de a nu fi cîntecul erotic de vîrstă juvenită, de a-1 fi împins spre pragul bătrîniei. Aceasta, zice Călinescu, întorcînd brusc cursul comentariului, explică prețuirea tirzie a poetului și popularitatea lui la începutul secolului al XIX-lea în rîndul boierilor noștri, care petrarchizează fără să-și piardă buna dispoziție.

E evident că într-o operă celebră G. Călinescu caută fenomenul spiritual mai general, preocuparea fiind, de a defini esența faustianismului, bovarismului,

UMBRA PRISLOPULUI

I
Intr-o toamnă ca aceasta, la un capăt de drum prin munți fabuloși, prin niște munți cum numai toamna știu să se arate munții, am trăit o noapte de simplă și adâncă emoție. Imi amintesc că era o casă de birne groase, cum vor fi ardat acele fortificații ale dacilor de demult, o casă într-un sat din Maramureș, tuit și el pe Măra printr-o muniș și văi, ca un accent de tenacitate peste peisajul dur și ciudat în răscolirea lui. Într-unu s-a întâmplat totul, dar se putea foarte bine întâmpla oriunde aici, fiindcă la sfârșitul drumului destul de complicat, când am ajuns mi-am dat seama că totul era un fel de întruș, și cu un efort de imaginație puteam asemăna cu o fortificație imemorială întreaga alcătuire geografică. Intram deci într-o spiritalitate anume, pe care birnele de lemn negru n-o apărau de nimic și nici n-o limitau, ci, pur și simplu, o desena spre înțelegerea noastră.

Într-unu deci s-a întâmplat, în casa aceea unde am văzut o femeie tânără într-atât frumoasă încât nu se putea fixa memoriei mele; era însuși aerul în care tăceau ochii ei mari, și eu am știut precis că nu o voi putea realiza ulterior fiindcă era absolut irepetabilă și imposibil de decupat din ceea ce alcătura atmosfera ei. Ea se mișca în tăcere deci, în casa mare de lemn negru și ne pregătea o mîncare de care, ciudat, nu-mi amintesc din ce se compunea, doar că stăteam în jurul unei mese mici de lemn, pe cînd ea (o chema Maria) rămăsese undeva mai departe, ca o lumină neagră, și se uita la noi (da, acum știu precis, m-am gîndit la ochii mari ai Madonnelor de pe icoanele maramureșene) cum ne hrănim cu roadele pămîntului aceluia cutremurat de timp. Ne privea cu linierețea trupului ei de binecuvîntare austere (intuitiv exact) în care însă fiecare mișcare a singelui va fi răsunat precum sub bolțile unei catedrale.

Atunci a intrat Pătru cu lăuta.

II

Lăuta era arămie, ca una din frunzele de foc ce construiau toamna Gutinului, — o frunză mare pe care o făcea strîmb subțioară, cumva în dreptul inimii. Nu știu de ce, dar mi-a surpat deodată un gust de pămînt odărnit viața aceea, astfel că greu mi-am desprins gîndul de la ea și abia mai tîrziu l-am intuit pe Pătru. Mai bine zis, l-am alipit de vioară, ca pe o a doua emisferă a unei planete ce avea să devină, dintr-o clipă în alta, sonoră.

Pătru a ridicat vioara. S-a realizat atunci unul din acele fenomene rare între oameni și pe care numai arta le poate isca. Sufletul nostru a înțeles totul, nemijlocit; sunetele cădeau împrejur ca ropotele unei ploii, dar nu le auzeam, erau poale și cuvinte, dar nu le percepeam: tot învelșul sonor dispăru undeva înghițit de birnele negre ale casei, de tavanul negru, de covarele vîrstate cu negru, de latfele lungi și negre, încit cîntecul luase o formă materială, era vioară — frunză, omul — vioară, era acel Pătru, lucrurile din vorbele lui, care ne-am dat seama că se refereau la cîntecul fără cruce de pe deal, și la dealul care continua să existe sub picioarele lui, și la o lume

Platon PARDAU

care supraviețuiește fiindcă a lume. Toate lucrurile acestea se dezbrăcaseră de haina lor sonoră și umpluseră casa, grave și directe, de parcă cineva le-ar fi tăiat prin lovituri simple și mari dintr-un material oarecare, iar el, Pătru, numai te rîndușă din cînd în cînd, înaintea ochilor noștri — dealul cîmîtîrului, copacii, lumea, dealul, lumea... — Hai de îmbracă ceva, Pătrule, a zis deodată, cu glas puternic și vesel, femeia cea imposibil de frumoasă, care pînă atunci tăcuse ca o icoană.

Și lucrurile dinaintea noastră au continuat să se rîndușăscă mai departe — dealul, cîmîtîrul, copacii, dealul, glasul ei foarte material care umplea aerul nopții aceleia strășnice de pe valea Marelui.

III

De fapt nu s-a întâmplat nimic în noaptea aceea, și acum mă gîndesc că Pătru a fost poate o plăsmuire. Dar era în urma noastră, la un orizont către răsărit, Prislopul, și sufletul meu amestecă cumpănindu-se mereu și mereu printre turme și munți. Era înapoi un loc numit Cuhea, de pe unde pornise poate voievodul Bogdan, și sub el altul, al lui Memuriorul, craiul învîlțit în legendă, și peste ele al treilea (cine știe care ar trebui să fie ordinea în timp?), al unui om numit Pînța, și al patrulea, cu niște bărbai înalți dăltuiți în cercul unei poiene la Moisei, la un ritual al tăcerii cosmice, în fața căror pieire rămăsese neputincioasă. Erau toate în urmă sau poate înainte, așa că glasul viu al femeii și lăuta arămie nu făcuseră altceva decît să le topească unele în altele, în această casă cu birne de lemn pe care ele însele o apărau precum nici o putere nu era în stare s-o facă. Și, la urma urmei, era însuși Prislopul suprapus tuturor, care acum eram sigur de asta) creștea de undeva de peste te tot, în continuitatea-și de contact între moleculele singelui nostru.

Eram convins că dacă ea fi ieșit în noaptea, muntele, precum un ocean larg, ar fi fost de toate chipurile mele de părtaie sau apropiate, dar toate ale mele, aflate aici, pe valea Marelui, în ochii înșeși, tăcuți ai femeii ciudate, în lăuta ca o frunză supus inimii omului cu numele de Pătru.

IV

Apoi am călătorit pe un cîmp cu pomi roșii, printre grămizi de mere roșii, la sfârșitul unei toamne roșii. De pe o colină, cineva a strigat vorbe nedeslușite, și am văzut oamneni mișcîndu-se într-acolo. Am mîncat din fructele acelea cu multă părere de bine, iar la o școală mică, un copil mi-a dăruit câteva flori. Copilul era cumva suav, dar puternic, iar florile sălbatice... Mă întorceam în cotidian prin miezul zemos și parfumat al ionanelor și mirosul aspru al florilor necunoscute mie. Apoi umbra Prislopului m-a învăluit albastru, cit o țară, și știam că se apropie zăpada — auzeam chiar zurlul rîlmenților de gheață prin copaci —, și tot muntele avea să se ilumineze ca un candelabru feeric între aceste unice pămînturi ale mele.

MIHAI BENIUC

ADAGIU

Nici caldă frumoșe femeiască, Nici gloria frizilor apăsuri, Tu înimă, nu te mai fac să susuri Și-n tine fluxul dragostei să crească.

Frîmțintă-ntr-una mintea pre-concupisuri Și născocoște căi să te ferească De-a nu te face prea de vreme iască Și-n minusuri mareu găsește plusuri.

Da viciile rînd pe rînd te lasă Ca șobolanii vasu-n naufragiu Pe marea ce se zbate furtunoasă.

De-ai rămînea măcar cit un adagiu Din Marx: „E omul cel mai fericit Acel ce pentru Om a făptuit”.

NOVA STELLA

Miei de beton armat, flori de bitum Și toate cele numai cașicum — O, veac al meu, cu creș electronic, Poziți și pentru poezie care tonic?

Vei număra silabele precis Și rimele și ritmul și toți tropii, Dar mi-e că te vei bilbi la vis... Și-l vei împinge calm la buza gropii.

Vom sta la masă ca de obicei, Ci calorii și proteine vom Tăia prin farfurii, pe cînd în pom, Doar mierla va vorbi pe limba ei.

Material, bătrîna noastră munnă, Cu fiecare clipă se consumă Și cine știe-n ce Mendeliene Tabeluri iorâși face-vom sprincene!

Mai dens, mai rar, se mișcă universul; Dar eu antenă una am: e versul. Hai s-o tînem, să nimeresc în zid, În zidul mort al veșnicului vid.

Ce știi? L-aprindem poate și pe-și-n Cosmos va-nflori o: Nova Stella.

CAMIL BALTAR

AURORA PATRIEI

Strălucă roua-n diamante Pe șesurile aburînd Asemeni unor sori ce tind Spre bolji podoașele lor nante.

În patriă ce se deșteaptă, Niciind nu-i noaptea, ci doar zori. Ard prelundenii mii de sori În calea ei frumoasă, dreptă. Superbele hidrocentrale Se iau cu firea la întreceri.

Ca mari frumoșei, tu țară, seceri Pe minunate văi natale!

Su scîlpătul diamantin, Exprimi, tu patriă mea cea nouă, Drum de izbinzi, și cristalin Tî-este sușul și tî-i graiul. Tu coborîși de-o dreptul raiul Pe românesc, slăvit pămînt. Să-l tîlmăcim în ghier și cînt, Să-l intrupăm în fapte mari. Și oamnenii în el răsări. Ei raiului din fermecatul ploii Sînt făruri. Și chipului cel nou de țară Tî dau strălucitorul stroi.

NINA CASSIAN

MEMORIE

Intruclt am fost părtășă la facerea lumii, am o memorie ciudată, pătimașă. Uneori,

cu o fărurie plină de frunze mă duc la malul mării, vîntul mi le smulge una cite una și cînd făruria rămîne goală se-așează în orbita-i albă, luna, iar cînd vine iarna — pentru că presimt tot ce va fi și ce-a fost — tîmi aburește sufletul ca juica fiartă.

Sînt lucruri importante pe care le știu pe de rost așa cum știu pe de rost forma patriei mele pe hartă.

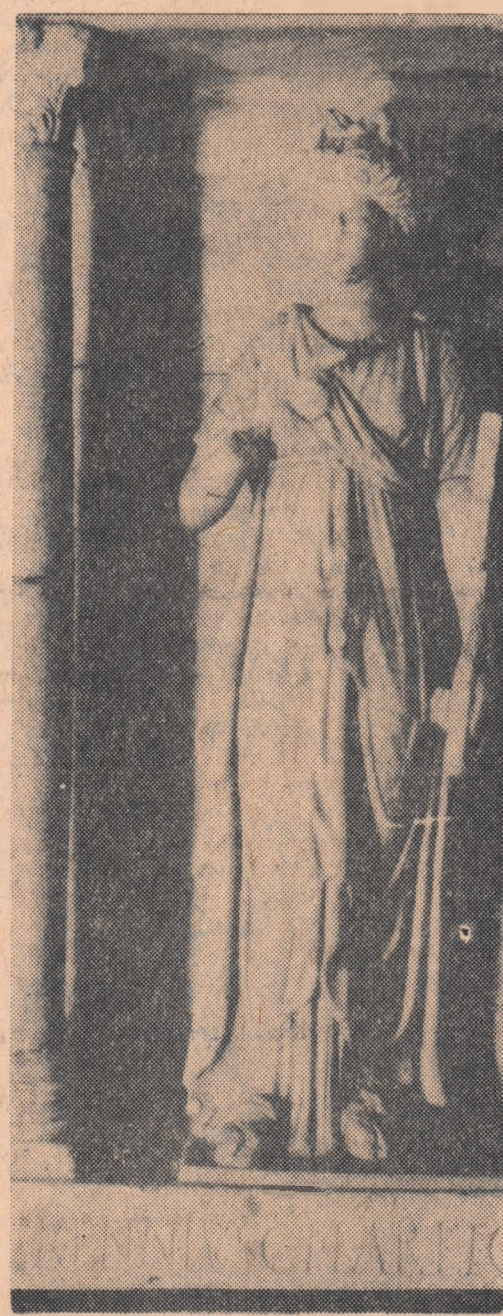
VERONICA PORUMBACU

CANDELĂ

De unde să v-adun, făpturi de fum, Voi larî necunoscuți ai vieții mele? De ce mă-nclin spre voi, de ce cutreer păduri de dincolo de timp, tînjînd să vă gășesc, bătrîni familiari?

Din stîncă voastră aprigă, din care izvorul cu fost profetii, mi-a fîșnit

Și-acum, în spre amurgul meu presîmit în preajmă umbra voastră. Unde sînteți? Vreau să vă pipăi, chipuri fără față și-o candelă s-aprînd și pentru voi. De mine, însă, cine tîși va aduce-aminle?

NICOLAE TĂUTU

OCTOMBRIE DE AUR

În zărea toamnei noastre luminînd ca o torță oavea lîmi apare trecuta vîlvătaie care-a pornit din Smolnii culezătoarea forță și-a cucerit palatul oadaie cu oadaie.

(Mai aud respirația, pulsul lor tînr străbătînd temerar prin negre tunele iar cartușele din benzile de pe umăr le zăresc pe cer prefăcute-n stiele).

Întrezăresc pe llici cum urmărea pe hartă coloanele, largi fluvii, sub aspra canonadă iar cartușele din benzile de pe umăr le zăresc pe cer prefăcute-n stiele).

(Pașii de atunci, vorbele răsrite mai foșnesc severe seara în salcîm, străzile devin pagini tipărite din istoria scrisă ieri pe caldarîm).

Întrezăresc pe llici și-o clipă mi se pare că s-au desprins spre larguri din caldă sa privire cincizeci de aripi roșii spre înălțimi solare, cincizeci de aripi grele de cer și nemurire!

VIRGIL TEODORESCU

MĂ-NCHIN UNEI VEDENII

Eu te iubesc mereu, eu te iubesc frumoasa mea cu ochi sărbătoreșci înfășurată-n aerul nostalgic al plantelor cu rictusul totemic în capitala micului regat, fără guvern, castel și împărat, prin care trece numai o șosea de ametist, beril și peruzea. Mă-nchin unei vedenii care lasă în urma ei un foșnet de mătășă și-amprentele acvaticelelor secte pe cataracte și pe obiecte, poighișă sîdefie și lunară pe un abces în care se-ndesară gîndaci de bălegar și scorpion, corali cu lăncii palide, coconi de fluturi candidi devorați de molii, casapii suveranelor fotolii, proparii lnei, micile insecte ale rîului drepte și infecte amestecaji, chiricji și suprapuși, foșnire preschimbată-n rumeguș.

Eu te iubesc mereu, eu te iubesc frumoasa mea cu ochi sărbătoreșci, cu ochi de cal sălbatic în bustruc, cu ochi lîmens de mușuroi alpestru.

nici unde trebuie să seceri grîul! Să nu fii tîrîș cum ai fost cîndva, nu-nchide ușa, nu mă lăsa-n drum, pe mine, fratele, iubitul, fiul tău, nu mă gonî-n strălîm vînt tîșos, căci mi-a fost frig, am plîns și-am sîngerat acolo unde zăpada era murdărită de urmele de sînge...

MONEDE SCUMPE...

Moneda scumpe-a-mprăștiat diuim toamna, respitașă numismată; zăpada le-a strîns lacomă — și-acum comora stă sub nea, imaculată. Arghirofilă, iarna aspră șade să le vegheze nopți în șir, mereu, vîndă că vede verile-ngropate pe lătașoana într-un vechi muzeu.

În românește de H. GRAMESCU

EUGEN FRUNZĂ

ÎNTOARCEREA LA MARELE FLUVIU

1. Cununile ard parfumate și ploile fumează lîn pe somnul silvestru al zeilor daci culcați în Jundre, sub rădăcini, lîngă ulcioare verzi cu otrăv...

2. Și iată, se întoarce în trup cerneala hrisoavelor, albă, — fîind cernuț subțire pentru plinea cu steme de miez. Și vin către noi cîtorii singelui cast, ca marile păsări înloarse dintr-un eroic exil.

3. Aștăzi avem fiecare spații deschise în noi pentru lungi viaducte și-nelung răzniele iubiri, pentru flumiri și struguri și viori vindecate, pentru poezi și vocale cu sunet de stea. Spații avem nesfîrșite pentru aripi de zi și adinci întrebări și sarabande nocturne, pentru zădii cu albe și tulburi și tulburătoare puncte de virf.

4. Cozi înfoiate în brazii rimaji egal joacă veverițele — roșcat ritual. Duceam alune în punni prin dimineți de ivariu spre creștelul brazilor sus, unde joacă roșcatele cozi înfoiate ale gîndului iorâși gîndit.

5. De-acuma vinatul l Hăiteșii îl mîna spre noi: căprioarele — clipe, ursoacele — ani... Și verile fug despuiate și toamna gravide în blămurii de vulpi aruncate pe sîinii bețivi coboară sălbatice poteci cu sîrate urme de veac. Viteză l Viteză l Și coapsule strigă matur și dezertăm dintr-o carne înceată.

6. Se farmecă totul îndeolaltă: gîză și șoim, piatră și duh, furtuna și calmul profetic, și clopotul grav de aramă și ritmul de-argint, scufundat... O, farmecul dintre a toate, ferit, grabă a singelui și decolare l Și paralele fug să se atingă într-un sărut sinuos.

7. Am sufocat vegetația oarbă și somnul ideilor cu indigeste droguri și balonări agresive. Ne trebuie nervi dilatați și pori înșeși de abisuri, poate și un nou decalog scrijelat pe tăbii de uraniu.

8. Doar braștele dacă mai plîng din clavacine baroc și papagalii sucombă corect pe lauri de „plastic” și Caron luntrașul le ține în palmă destinul hilar, inutil, ca o gară la reverul drept al hainei.

9. Noi însă scrutam depărtarea cu brazde de tauri învinși, cu scuturi romane incendiate, cu voievozi răspîndiți în tăcere și iarbă și tăpșile noastre aspiră la fiece pas din străfund răspunsul istoriei.

10. Și cîerul va fi limpezit ca și pămîntul de sub tăpșile noastre moștenit și rescrit pentru cel mai frumos dintre cîntece. Să ridicăm așadar pocaul cu zei distilați! Oamnenii vin să trăiască-n sfîrșit la marele fluviu și să-și înalțe din patriă sfîntă altarele noi cu aripa zborului lor drept cruce.

MAJTÉNYI ERIK

RUGĂ

Soră a mea, iubito, mamă, cu sprîncene frumoșe și ochi puri, Europă, îmbrățișează-mă cu brațul tău scandinav, lasă-mă să-mi îngrop obrazul în desisul pădurilor tale de fag cu miros de păr de femeie!

Apoi grăbește-te, și, ca o bună gospodină cu mii de treburi și cu palma moale ca perna, crește-mi purcei, îndoaie-mi rațe,

dimineața-ngeunche înaintea cuptorului și suflă în surcele pînă tîși se îmbujorează chipul, spre seară pregătește-o cînd caldă mînerilor în grevă, și-ntr-o vreme fredonează balade vechi sentimentale, dă un înțeles zilelor de lucru, liniștit, simplu și folositor, Dumineața pune-ti la git ieftina salbă de mîrgele din sticle colorate, și, dacă-ti place, fă dragoste-apoi, nu-ti înfrina nebușnicul sînge sudic, toamea singurătății tale nordice, fă dragoste, de-ti place, și-n clăile de fin — eu voi privi în altă parte — fă dragoste, dacă găsești un bărbat, deci, o căruți dragoste te face să leșini și să fipi de plăcere — sora mea, scumpa mea, frumoasa mea femeie-mamă, Europa!

Dar niciodată, niciodată să nu mai așterni pat pentru soldați nici pe podoașă de ciment a școlilor plină de paie și de spîce sfărîmate, și mine. Departe, despărțit de aproape. Niciodată pasărea n-a zburat cu aripa dreaptă.

ÎN TIMPUL SUIT

În timpul suit, vîd înmîit și deasupra. Cu inima-n miini ies din nisipuri, subțiatele pinze le string și marea o-tînd sub vapoare.

DINU IANCOLESCU

PRIN NOI TRECEA VÎNTUL

Prin noi trecea vîntul. Nezărite de nimeni în culmea zilei, prin noi treceau stele.

LIVADA

Livada e singură și fiecare pom. Ramura fără alt și frunza. Aerul, dintre mine

ALEX. NICULESCU

PRELUDIU

Din suflet ni se ciuștește rînd pe rînd, cite un bob, cite un gînd, și rămînem singuri, sub Adevăr, fiindcă am tubit, fiindcă am fost buni sau fiindcă am crezut în minuni.

Rămînem de carne, de oase, de zgură, sub legea mută și dură, fără vîrstă, fără vaită. Rămînem în pămînt, de piatră.

SPIRALĂ

O tu ești zona calmă a existenței mele așa cum este o insulă o oază sau un adăpost neatinz necuprins în tulburarea cea mare a vînturilor dincolo de tot ceea ce este undă sau pilpitoare ezitări dincolo de tremurarea nisipurilor mișcătoare ale efemerului într-o indiferență îndepărtată tăcere tu ești steaua imobilă polară tu ești axa.

Desen de MIHAI SĂNZIANU

PRESIMȚIILE ZĂPEZILOR

de AL. SIMION

Acțiunea romanului Presimțirea zăpezilor se desfășoară în mediul forestier. Problema propusă este aceea de deveniri personalități umane, pericolele și dramele inerente acestui proces, caracterul necesar, implacabil al configurațiilor noi destinate condițiilor noi sociale ale țării noastre. Sensul așezării rezidă, desigur, nu în acceptarea contemplativă a realității moarte, ci în exercitarea ei activă, în păstrarea sub orice asalturi neprevăzute a celor de înaltă curceră. Din perspectiva unei viziuni realiste, comunistă, Condră se opune prejudecăților simplificate, practicilor rudimentare, șablonare. Riscurile pot fi grave pentru că ad-

versarii săi, Neacșu de exemplu, indivizi cu conștiința încărcată, simulează în atacurile lor o principialitate deosebită, nu odată derutant prin zgomot și violență; nu ezită în faza incercărilor de șantaj și compromitere utilizând ca momeală și armă un om în fond integru ca Maria Dominte. Smulgerea ei din șera rădăcilor funeste constituie unul dintre punctele nodale în jurul cărora se produc confruntările. Fragmentul de mai jos consemnează un moment din evoluția conflictului, a personajelor cărții.

— La douăsprezece, confirmă a doua oară Condră și închide după salutul politicos, de rigoare, telefonul.

Se lăsa în soac, cu coatele pe birou, obosit, mirat de discuție, contrariat de calmul și liniștea ei, deși știa că vânt și furtună se revărsă din cerul mileniilor sale. Prin obiectivul îndreptat pătrunse o boare de vânt și furtună, pierduse din vedere, dar nu se lăsa să fie înșelată de această neprevăzută, de jocul său involuntar, care de fapt era departe de orice joc. Răpuse un colț de zăpadă și-l fărâmiță în buchele mici, adună hirtuțele în palmă și încremînd astfel un minut ori două neclintit, apoi căută cu ochii, nu-l găsi, renunță să se aplece după el sub birou și trase spre sine scrumiera de marmură, imensă, grea, studiu curios testurii, netezite, lustruite de vreme și descețite deasupra pământului. O ploaie încetată, albă se revărsă din cerul mileniilor sale. Prin obiectivul îndreptat pătrunse o boare de vânt și furtună, pierduse din vedere, dar nu se lăsa să fie înșelată de această neprevăzută, de jocul său involuntar, care de fapt era departe de orice joc. Răpuse un colț de zăpadă și-l fărâmiță în buchele mici, adună hirtuțele în palmă și încremînd astfel un minut ori două neclintit, apoi căută cu ochii, nu-l găsi, renunță să se aplece după el sub birou și trase spre sine scrumiera de marmură, imensă, grea, studiu curios testurii, netezite, lustruite de vreme și descețite deasupra pământului.

O ploaie încetată, albă se revărsă din cerul mileniilor sale. Prin obiectivul îndreptat pătrunse o boare de vânt și furtună, pierduse din vedere, dar nu se lăsa să fie înșelată de această neprevăzută, de jocul său involuntar, care de fapt era departe de orice joc. Răpuse un colț de zăpadă și-l fărâmiță în buchele mici, adună hirtuțele în palmă și încremînd astfel un minut ori două neclintit, apoi căută cu ochii, nu-l găsi, renunță să se aplece după el sub birou și trase spre sine scrumiera de marmură, imensă, grea, studiu curios testurii, netezite, lustruite de vreme și descețite deasupra pământului.

— Să trăsieți, șefule.
Condră ezită.
— Voroc.
— Merge, merge treaba?
— Ei, merge, răspunde Condră tot mai pornit pe acest dialog nesărit care-l reținea fără rost în fața ei furioasă în același timp că nu reușea să-l identifice după glas pe individ. Răsună un mîrșit amabil, urmat de un ris ușor și Condră tresări și trase capul de o parte. O, exklamă al turburat, uitat și înghițit în sec, își multe buzele, împinse cu piciorul scaunul, ciocăni cu degetele în tamponul de sugativă, tuși, tuși complet pe neprevăzute, neștiind ce să spună și cum să spună. Se deduba așteptarea, în orice caz îi venea greu să simtă una și să exprime alta, gîndurile și se eteau de obicei pe față chiar dacă ținea, n-avea reflexe formate, deși la o experiență ca a lui s-ar fi convenit, în sensul adaptării imediate, spontane la asemenea situații neprevăzute. Își regăsi apoi echilibrul, se scutură din amănzi, clipi din ochi și își strîns receptorul de obraz. Neacșu carevaszică...

— O să te vizitez, îți anunță Neacșu.
— Poftim.
— Vreau să te văd.
— Te rog, îl invită Condră.
— În interes de serviciu, dar nu numai în interes de serviciu.
— Înțeleg...
— Pur și simplu să mă vorbim.
— Desigur...
— Spre prînz îți convine?
— Da.
— În jurul orei douăsprezece.
— În regulă.
— O pauză mai lungă, apăsătoare, întreruptă doar de câte o respirație grăbită cu un hirtit.
— Cu sănătate...? întrebă Neacșu.
— Nimic deosebit...
Condră răspundea zgrîcit, automat. Surpriza îi pustise de gînduri și-i întinse lațurile. Furtuna de amintiri, virtuții de asociații îi copleseră într-o asemenea măsură, și alți de brusă, încît nu reușea să aleagă din masa lor informă, peștrită o singură idee, să găsească un cuvînt al său, să imbine o frază mai ca lumea. I-era neacș. Și nemulțumirea creștea într-insul ca o silă înăbușitoare. După ancheta din primăvară cînd leșise la iveală svovul acela tulbure de mărunturi, fără însemnătate, desigur, judecate în parte, dar care împreună defineau un caracter, un profil, își jurase că în viața lui nu va mai întîlni mina, că-l va ocoli pe Neacșu, că-l va sta în pușină. Mărunturile trecuseră, de fapt neobservate, sancțiunea privea păcatele săritoare în ochi, pe Condră îl izbiseră însă, îl împresionară în primul rînd „fucustetele”, după cum se exprimase cîndva. Neacșu se „zbuclumase”, avusesse chiar mișcările de conștiință. Din păcate nu și le păstrase pentru sine... S-ar fi schimbat poate, într-un fel situația. Condră n-ar fi rămas cu acceala asta pe suflet, nu s-ar fi despărțit ca niște sioriuri de gheață, s-ar fi arătat mai îngăduitor, ar fi uitat, pe seama, multe, timpul ar fi tocit contururile prea ascuțite...

— La douăsprezece, confirmă a doua oară Condră și închide după salutul politicos, de rigoare, telefonul.

Se lăsa în soac, cu coatele pe birou, obosit, mirat de discuție, contrariat de calmul și liniștea ei, deși știa că vânt și furtună se revărsă din cerul mileniilor sale. Prin obiectivul îndreptat pătrunse o boare de vânt și furtună, pierduse din vedere, dar nu se lăsa să fie înșelată de această neprevăzută, de jocul său involuntar, care de fapt era departe de orice joc. Răpuse un colț de zăpadă și-l fărâmiță în buchele mici, adună hirtuțele în palmă și încremînd astfel un minut ori două neclintit, apoi căută cu ochii, nu-l găsi, renunță să se aplece după el sub birou și trase spre sine scrumiera de marmură, imensă, grea, studiu curios testurii, netezite, lustruite de vreme și descețite deasupra pământului.

— Să trăsieți, șefule.
Condră ezită.
— Voroc.
— Merge, merge treaba?
— Ei, merge, răspunde Condră tot mai pornit pe acest dialog nesărit care-l reținea fără rost în fața ei furioasă în același timp că nu reușea să-l identifice după glas pe individ. Răsună un mîrșit amabil, urmat de un ris ușor și Condră tresări și trase capul de o parte. O, exklamă al turburat, uitat și înghițit în sec, își multe buzele, împinse cu piciorul scaunul, ciocăni cu degetele în tamponul de sugativă, tuși, tuși complet pe neprevăzute, neștiind ce să spună și cum să spună. Se deduba așteptarea, în orice caz îi venea greu să simtă una și să exprime alta, gîndurile și se eteau de obicei pe față chiar dacă ținea, n-avea reflexe formate, deși la o experiență ca a lui s-ar fi convenit, în sensul adaptării imediate, spontane la asemenea situații neprevăzute. Își regăsi apoi echilibrul, se scutură din amănzi, clipi din ochi și își strîns receptorul de obraz. Neacșu carevaszică...

servă, într-un sfîrșit, Condră retezîndu-l e lanul cu aceiași suris în colțul buzelor de parc-ar fi glumit, dar nu glumise. „Păcat de avansarea dumitale... N-o meritați” și fugi la gară.

Afinel... oftă Condră. Partea idioată e că sîrșise în privința lor peste cal, că îndeplinsese fie și fără voie un rol penibil, de nevinovat. Luate drept exacte informațiile servite de Prundu și nu le mai verificase pentru că nu se îndoise cituși de puțin de adevărul acestor informații. Într-un fîrșit în ansamblul celorlate date, se înscrua pe același făgăș, de aceea nu-l soacșer. În Prundu nu era un oarecare, se cădea să crezi în cuvîntul și seriozitatea lui. Astfel întîrțit, spumea de minie, faptul relatat de Prundu avea într-insul ceva spectaculos, furt, înșelăciune, abuz de putere, concentra vizibil o mie de păcate, exprima punctul final al unui întreg proces de caducitate, pe lîngă care celelalte acuzații păleau, păreau mici fleacuri, faze doar, într-o rostogolire lamentabilă și în adunare, deși

Ilustrație de MIHAI SANZIANU

se ferise de asemenea exagerări, al și șaselea simț îl trăgea parcă de minecă și-l tempera iserile, îi potolea vocea, orientîndu-l argumente pe un teren mai solid, nu reușise totuși în ciuda precauțiilor interioare să evite devierile necontrolate în spre vorbăria goală, și exaltarea nejustificată. Însuși tovarășii cu polite mai vechi contra lui Neacșu care așteptaseră sedința ca pe dumnezeu, uitară la rîndul lor, ori neglijară în mare măsură lucrurile esențiale, adîncind deficiențele referatului și se aruncară laocum asupra... afinelor sucin și răsunecul istoria, stordind-o de vlagă pînă la ultimul strop. Fieele se încurcără.

Și Neacșu dobîndi convingerea că e persecutat; comportarea principială, presupunnd exigență, nu place întotdeauna și oricui, iar el deși cam aspru, fusese principial.

Invinuirile reale trecură pe planul doi. Fructele de pădure, fructele de pădure... Într-un cînd, mal trîzîu, după o cercetare atentă a cazului țela la iveală că nu merita amplexarea care i se dăduse, că în realitate nu se încalcă nici o dispoziție legală și că procedul n-avea în sine nimic condamnabil — cumpărase două damigene de afină — șchea se prăbuși zgomotos la pămînt. Butoiul începului, în jurul cărui se făcuse atîta zăvor, deveni o canită modestă de cîteva kilograme și din această poveste Neacșu se alese cu laurii de victimă pe nedrept răstîgnit. Cîștigase, se putea socoti, într-un fel, biruitor, nepătat și neprihănit, cu fruntea sus, după o încercare destul de dură. Și Condră, împreună cu toți cei de-o seamă cu el, de aceeași părere cu el, mincșeră bătute, o bătaie frumoasă să n-o uite prea ușor.

Poate că „bătăle” e nepotrivit spus, pentru că nimeni nu-l adresase vreun reproș în legătură cu Neacșu, dimpotrivă primise asigurări că proceda corect, sugerîndu-se însă totodată că zilele nu erau pe loc și că împreună cu ele se schimbă și oamenii. Prundu, secretarul comitetului raional, care știa ce știa, zîmbise încurajator și-l scuturase de umeri și „Lasă că n-a pierdut cînt”. Nu pune și tu la inimă... Nu picase cerul, de păsă n-avea totuși cum să nu-l pese și optimismul acesta jucăuș nu-i plăcuse, și se păru de suprafată mîscînd de fapt o oarecare comoditate, indiferență. În primul secretar Pășu și el în țară, care-l trimisese în cercetare la Radina, se îmbolnăvise, plecase la București, se tratase în spital luni de zile și trecuse apoi în altă mună. Incuitorului său, Năstase, prins de treburi, familiarizîndu-se din mers cu problemele raionului, nu mai la episoade vechi, încurcate nu se gîndea. El se înțelegea, Condră depășise vîrsta prunciei și nu pretindea rezolvări de ceasornic, viața se arăta din nou un pic mai complicată, dect s-ar fi crezut la o primă vedere. Ceea ce nu însemna amănunțit rezemare; simțul realului și al umorului chiar se dezvoltă nu de afele natură și ajute pentru mult. Lu-

crurile țeseră astfel încît drept recompensă pentru anchetarea „corespunzătoare” a cazului fusese optrit în întreprindere să înlăture urmele stricăciunilor lui Neacșu, care drept sancțiune ajunsesse șefule, la raion și dobîndise pe neașteptate putere de control asupra fostului său judecător. Situație, desigur, nefirească, nu însă insuportabilă; în definitiv nimic nu e vesnic pe lume, totul curge și nu neapărat înspre mai rău, posibil să fi evoluat și Neacșu, să fi vibrat într-insul sentimente, vreme îndelungată înăbușite, din motive nedestulșite, sub conștient. Posibil ca violența criticilor, amărăciunea aspră a tovarășilor să-l fi zguduit cu adevărat, să fi dislocat în adîncul său straturile de bază, deși în aparență el continuase să se cramponeze de adevăruri formale, să aperse poziții de care singur, de fapt, începuse să se îndoaie. Dacă ar fi avut această certitudine Condră s-ar fi simțit mai ușor, ar fi justificat mișcarea de șah produsă, i-ar fi pătruns rațiunea, mobilul interior, s-ar fi eliberat de senzația apăsătoare că se petrecuse un act inexplicabil, arbitrar, fără sens. Neacșu îl împiedicase bieții să dobîndească siguranța rîvnită, necesară ca aerul pentru liniștea și echilibrul său sufletesc. Afinel... blestematele de afină. Le-ar fi trebuit, desigur, chiar și vinovat, nu i-ar fi întors cu alții îndirijire spatele dacă ar fi intuit un dram de încredință... Nu de afină era însă vorba, și în primul rînd nu de ele... Le ura ca pe o divlștină, ca pe o capcană în care involuntar se lăsase prins.

Lucra înainte de a fi fost propus secretar al comitetului de partid din întreprindere, la evidență, la raion, după ani numeroși de perscrinări prin comune. Pașcu îi înmînșe cîteva scrisori și referințe, du-se la unele sesiuni verbale, îl rugase să se deplaseze la Radina și să constate la fața locului în ce măsură acuzațiile împotriva lui Neacșu sînt reale ori simple șorneli, balverne. Neacșu, pe atunci secretar al comitetului de partid din întreprindere, se achita, în linii mari, conștiincios de sarcini. Nu-l lipsese o anumită experiență, știa ce creșea, se bucura de palma unui om priceput, energic.

Viața de organizator se desfășura normal, se discutau serile la bufet, din plăcșetă, din dorința de a se distra și de a-și confirma zilnic că o nenorocire nu vine singură, îl sileau prin aluzii ori prin comentarii făcuse diplomatice pe comenși să plătească. Îl gîdilau cu laude o droaie de trepăduși care la adăpostul tovarășiei de chef comiteau gîinării în pădure, îndeosebi la transportul metrilor steri și al lemnului subțire. Se organizau pe la cabane adevărate chiohanuri. Bea cu el Nechita, bătrîn acrit dar cu vază, apoi Nelu Stiuță, brigăzier renumit în parchetul maistrului Brandabur. Strica oamenilor. Știa el și fără de Neacșu gustul tuicii și al molanului, exemplul șefului dădea însă aripi. Pe deasupra Neacșu se încurcase cu cîrcioași și chihlîngari de felul lui Mărincoale de la Plopu din Nămolosa, sau cu indivizi certati cu miliția, transferați sub bănuială de furt, de pologărit, dintr-un sector în altul ca Hătmănescu. Pierduse, firesc, orice prestigiu, lumea murmură nemulțumită, zvonurile și birfele se țineau lanț. Se legase spre a completa parca tabloul de Maria Dominte, Condră auzise atunci pentru a doua oară de Dominte, muncitoarea la Toaca sus pe coastă. Fată cu drac acea Dominte, îndrăzneală, nu-l plăcuse și-l izgonise o picior în fund din chiler. Rădăie întregul parchet. Se amestecase aici și un făcău pe nume Cătere din echipa lui Postolea, echipă de corhănituri. Băiatul, lîhnit după Dominte, îl apucase într-o dumniță pe Neacșu de piept și în plină călărie îl băgase în mîșă. În cronica întîmplărilor dintr-un sector de prîndire, presărate și fărîmițate în timp, faptele se mai estompară, nu aveau violența cu care adimate laolaltă și se împuseră în jurul Condră. Și violența împresă creșcu sub ascuțitul atîndîndu-i căine, societate, persiflante parca, a secretarului. Scăpări minore se apăară el, necaracteristice pentru activitatea de ansamblu a organizației. Condră se întoarse furios la raion, unde află de la Prundu veniunea cu afinel care avea să complice ulterior alte de ciudat situații. Sosiseră în același timp două noi plîngeri, una de la Ștefanache, sortitor la Plopu — Neacșu îl bruscase bătrîndu-l a fi autorul sesiunilor la centru — și a doua din partea maistrului Lascu. Lascu cerea măsuri drastice, nu se mai putea altele, Maria Dominte fusese amențată pentru nesupunerea ei cu concedierea. Se hotărî convocarea comitetului de partid din Radina. Condră nu-l cruciă nici cît negru sub unghie.

În trei săptămîni mal trîzîu în preajma conferințelor de dăm de seamă. Pașcu îl reținu pe Condră, după o sedință de analiză a muncii în exploatarea de pădure, în biroul său. Era bărbat cam la 50 de ani, nițel gheboșit, cu obrazii și miinile păstrînd încă în pori de pe cînd lucrase în minele de la Comănești, urmele negre ale prafului de cărbune. Îl întrebă pe Condră dacă n-ar accepta postul de organizator de partid la Radina. Condră tresări surprins de propunere. N-o găsea prea potrivită. Să-l înlocuiească pe Neacșu locmai el, care lucra rolul pe care-l jucase în istoria de la Radina. Întîlnia însă după expresia decizii de pe chipul primului secretar, că eventualele sale obiecții nu ar fi contat.

Revenirea sa era deci legată de Neacșu — un amănunt din păcate esențial — iar de Neacșu ar fi vrut să uite, dar cum să uite dacă împrejurările îl sileau să-l auzite vocea benevoitoare a telefon și, poftim, să-l primească chiar în vizite de înformare și control.

Pierduse dinmîncă, fără rost. Popa plecase urgent cu mașina la Direcția regională, unde avea să zăbovească pînă seara, problemele înscrise pe agenda rămăseseră rezolvate. Să ocupase cu fleacuri, pusese ordine într-o mapă și discutasă vreme îndelungată cu un fost activist sindical, care încerca în nesfîrșit să se disculpe de vina distribuiri unor bilete de odihnă pe sprînceană. De zece ori încheiase convorbirea, cazul se lămurise, ca să o ia din nou de la capăt.

Se trezi singur abia după ora unu, timp de lucru ar mai fi avut pe puțin și în așteptarea musafiri-

lului deschise o revistă la rubrica de umor, nu rîse însă de loc, nu-i ardea de ris, se afla într-o dispoziție destul de sumbră. Poate că nu neapărat Neacșu era de vină, episodul se consumase, meditație suficientă asupra lui, suindul și răsuindul pe toate fețele, motive proaspete de supărare în fond n-avea; i se întîmpla însă nu o dată să se amărăscă din senin, să vadă brusc lumea în culori întunecate, să se închidă în sine ocînd orice tovarășie stînjitoare. Se rîndi cu tristețe și va trebui în calitate de gazdă să fie amabil, să glumească chiar, să răspundă la una și la alta, oftă, ridică neputincios din umeri. La naiba, simț bune și convenincios la ceva, acționează în locul tău eu un automat, atunci cînd judecata și voința te părăsesc. Surise acru. La drept vorbind nu-l păstra lui Neacșu pică, furia cu timpul se spulberase, i-ar fi fost greu să spună ce simte în afară de o patie care-l scălda într-o baie adormitoare, cîetosa.

De cîteva ori tresări la apăsarea oamenilor, închipindu-și că e... el, nu erau însă decît amănți, în prim seții cu treburi obișnuite, curente, astfel că în cele din urmă Neacșu intră pe neașteptate și-l găsi într-un genunchi, cotrobînd, apăsător de spate, prin hirtuțe de pe sertarul de jos al Fletch-ului. Condră se scutură de praț și-l întinse mina, apoi îl arătă un scaun. Un minut, două, se scursese în tăcere, se cercetau pieziș, jenați, din cînd în cînd privirile li se încrușau pentru ca, nehotărîte, să se despărță lăși, căuțînd parcă în jur un punct fix pe care să se sprijine. O rafală de vînt izbi fereastra, Condră se grăbi să o închidă cu forță, berul, auzi înăpăia sa o tuse seacă, se întoarse și deslăși pe chipul lui Neacșu un început de zîmbet. Se sperie că va fi întrebă de sănătate, de nevastă și copii, că va primi, te pomenești, unele sfaturi și se încruntă chinut așezîndu-se înct pe scaun ca pe ace, gata pregătut pentru discuție.

— Două chestiuni mă interesează, rosti brusc Neacșu pe un ton de scuză și reproș. Nu voji sta mult...

Deschise un carnet cu coperte de vinilin, se ulita la pagina acoperită de însemnări, nu citea însă un rînd, știa oricum totul pe dinafară, își juca între degete creionul și spunea că activitatea culturală înlocuiește „în oarecare măsură”, că deși e-n ora nu sînt succes ar trebui „impulsionați”, sarcini mai importante în această privință ar fi îmbunătățite muncii cu echipa artistică — concursul regional bate la viață, poate își băieții pe primele locuri și vîd Bucureștii! — iar apoi, gurile de exploatare, acolo e treabă de făcut berechet, lectura ziarelor, conferințe, bibliotecile volante, ei, și așa mai departe. Nu-puse încă lucrurile la punct, l-a atras atenția și lui Grozavu. Se rezemă cu coatele de birou, își aținti fugitiv cu vădită curiozitate interlocozul și continuă.

— Cealaltă chestiune se referă la protecția muncii.

Nu există o preocupare permanentă pentru prevenirea accidentelor, observă Neacșu, problema e tratată formal, instructajul cu oamenii se efectuează, e drept, dar superficial, din care motiv frecvența rănirilor, unorii foarte grave, a crescut. Ar fi gree să se tolereze la infimul o asemenea situație. Fasonatorii, în ciuda oricăror indicații, folosesc nu o dată în batjocură parca, la cărat apă, de exemplu, căștile de apărare împotriva izbiturilor posibile la tăierea arborilor. Nici nu le pasă de căști, lucrează în capul gol, cîci așa... Dacă vine însă ascșia și nenorocitul se întinde, pocnit în timpică, cît e de lung? Că poate da ortul popii e una la măr, plus întreprindere în procesul de producție a butur de boală, pierderi inutile, cheltuieli peste cheltuieli din buzunarul întreprinderii, din bugetul statului...

— De aceea, grijă sporită...

Vorba calm, un pic aspru, nu era însă o asprime de sef, ci menită să sublinieze gravitatea problemei și lui Condră îi plăcu acest fel de a vorbi, intonația severă a vocii, ba îl surprinse chiar după surival acela silit de la început care-l speria. Prefera seriozitatea fie și tăioasă minci cu dublă expresie, ostentativ amioace, mîscînd de fapt sentimente ostile, numai tăioasă nu părea însă seriozitatea oaspetelui.

Nu aflase desigur nouăți, ele fuseseră dezbătute într-o sedință de birou, planul de măsuri cuprindea propuneri concrete de îmbunătățire și urmărea să cît putea realizarea lor fără a neglijă nîl în convorbirile telefonice cu parchetele, nici în deplasările periodice pe teren. Lipsurile nu dispăruseră însă, se înțelege, bătînd din plame, se îndoaia de altfel că ar fi posibilă înlăturarea lor absolută, ceea ce nu însemnă că se resemnase și încrucișase nepuțințios brațele. Că-i fuseseră reamintite, nu se supăra.

Incuvință în tăcere și cîntîrîndu-l cu privirile pe Neacșu îl găsi prea buhăit și trecu prin mințe că atunci după sedința de sancționare omul se îmbolnăvise de astenie, nu dormea noaptea, unii spuneau că de teamă, îl înșpălmînta perspectiva reînțocării la tapină, poate însă că suferința fusese mai pură. Bine că se vîdecase.

— Te-ai vîdecat, nu?

Neacșu tresări nedumerit, nu sesiza legătura dintre tehnica securității muncii și astenie, desluși într-un tîrziu sensul întrebării, mai mult îl ghici după bunăvoința pe care o trăda vocea și se bucură. Părăsi tema propriu-zisă de serviciu, limbajul se, de lucru și cu o anumită rezervă și rețineră trecu totuși la un timbru mai degajat, de convorbire prietenească.

S-a dus, schiță el un gest de nepăsare. Nu voia să dea importanță cazului, voia să fie generos. Am sosit ieri, povestî înviorat, și l-am întîlnit întîmplător pe Nechita de la Premunte... I-am telefonat apoi lui Grozavu și, ce mai, seara o masă la restaurant... De luni de zile nu l-am mai călcat pragul... Rîse. Mi-a fost dor.

Se opri prevăzător pîndind o reacție pe chipul lui Condră care părea însă doar atent, de loc șocat de veste. Neacșu respiră ușurat, nu uitase acceala maistrului din Premunte, Izvorit, pe seama, din necazuri proprii dar și dintr-un sentiment de dispreț parca față de tovarășul său de drumului sone amărăciunea de apoi de-a tăia drumul și să cadă în stîmă din cauza unei nevăzute înimă a unor confuzii, cel puțin a unui ton de constanțene. Nechita, spusese, refuză postul la Plopu, păcat de experiență, ciudat om, capricios, ferecat în zale groase, nu-l pătrunde nimeni în suflet. Și urmă, ca o dovadă a faptului că de el, de Neacșu, maistrul totuși nu se ferise să povestească despre chemarea acceuia la Radina, despre discuția cu primul secretar, despre îndirijirea bătrînului, cine știe din ce motive, nu boala din primăvară e de vină.

Desigur că nu de boală e vorba, se gîndi și Condră care nu-l mai văzuse pe Nechita după cearta de acum jumătate de an. Era la curent cu propunerea de a-l se încredința lui Nechita postul de șef și pentru asta înșuși Năstase, primul secretar al raionului de partid și mai ales nu-l închipuise că maistrul se va lăuda cu refuzul său la un pahar de vin în bufetul-restaurant.

— Nechita mi-a fost prieten, observă că o justificare pentru cuvintele sale Neacșu.

Condră zîmbi în dol per, nu prea credea.

Am stat pînă tîrziu, continuă Neacșu, fără a sesiza sensul aceluși zîmbet. Ar fi trebuit să rămîna la mine, dar n-a vrut. Și se miră singur de încăpățînarea cu care Nechita ținuse să plece în plină noapte acasă la Fălcuța, în cabina camionului acela hodrogot reparat la rezeșale de Coajă, soferul cu prietna, invinuit de furt, aflat sub anchetă. Își aminti fîrșie și de Dominte amestecat în tărășenie, de scandălu vechi dintre ei doi, care cîntărește destul de greu pe lista acuzărilor pe aceași termen, apoi aduse, de cearta cu Condră pe aceeași termen, îl scruta cercetător pe Condră și-l spurs scurt de scena din fata restaurantului, de înjurăturile nenorocitului Coajă.

Am auzit de povestea asta... Condră ezită, apoi observă că în sine cazul de la Girlița nu prezintă mare lucru, dar că acesta ar putea fi o parte dintr-un sistem organizat de fărădelegi. A-dăugă, fără a-l privi pe Neacșu, că același punct de vedere exprimasse și Prundu pe care-l întîlnise recent la sediul raionului. Prundu rugase chiar comitetul de partid din întreprindere să cerceteze îndeaproape împlințarea, pentru a o lămurii, desigur, dar și pentru a lista acuzărilor împotriva imputaților infracțiunilor în scopul stîmării opiniei publice ostile abaterilor de orice fel.

Neacșu împlietise parcă șocat de mărturisire, își reveni însă repede.

E firesc, incuvîntuți el și după o scurtă reflexie continuă: Asa preferă totuși să nu fie adevărat. Mi-e milă de Dominte. Atunei, de mult, trebuie să recunoască, nu m-am purtat prea corect.

Condră înțelese, i se păru în orice caz că înțelege, o clipă nu se mișcă, ciocăni după aceea pe gînduri cu degetele în masă și promise că se va ocupa mai îndeaproape de activitatea culturală și de tehnica securității muncii.

PE BARICADELE REVOLUTIEI

(Urmare din pagina 1)

citoresii și în anul 1916. România a intrat în război împotriva Germaniei. În orașul în care mă aflam, orașul Birlad am văzut (în luna februarie 1917) soldații ruși în camioane cu steaguri roșii. Aveam contact în orașul Birlad cu o serie de tovarăși, toți membri ai mișcării muncitorești. Ne-am dat în vorbă cu soldații ruși și am aflat că Rusia țaristă a fost detronat. Dacă l-au lichidat pe țar și fac revoluție, hai să mergem și noi, am zis și împreună cu alți trei băieți am plecat și-am ajuns, după multe peripeții, la Odesa. La Odesa se afla evacuat încă înainte de revoluție Șantierul naval de la

Ne-am prezentat la aceiași tovarăși și i-am expus punctul nostru de vedere. El ne-a felicitat bucurat, ne-a cerut să-i spunem ziua când plecăm, să abia grăia noastră și, dacă va fi nevoie să ne dea o mină de ajutor. S-am plecat la batalion. Fiecare am fost repartizat la câte o unitate; eu la infanterie și trimis pe front. Am luat parte la lupta de pe Volga împotriva forțelor lui Kolceak. După lupta aceasta unde forțele lui Kolceak au fost înfrinte, am fost reținuți de pe front și duși la un punct de refacere. Acolo cineva a venit și a citit o listă, cine trebuia să iasă din unitate și să plece într-o altă misiune. Am fost citit și eu. Mi s-a spus să mă prezint la

teți tineri și dacă sînteți hotărîți să plecați, trebuie să ajugete acolo. Eu am încredere în tineret. Vorbeam cu Lenin și nu mai puteam spune desigur nimic. I-am spus că sîntem hotărîți. Atunci Lenin ne-a dat o serie de sfaturi, să ne luăm schimburi, două schimburi, să nu purtăm cu noi nici un fel de arme, să nu discutăm cu nimeni unde mergem și pentru ce mergem, să arătăm că sîntem refugiați și că am ajuns prin aceste locuri și ne înapoim în România. Am ascultat sfaturile lui Lenin. Ne-am prezentat la un cabinet unde ne-a trimis la o tovarăși care ne-a dat actele necesare și am plecat. Drumul a fost lung și greu, dar ne gîndeam ce ne-a spus Lenin, că are încredere în tineret și-am răzbit. Am sosit la Feodosia, ne-am prezentat la sovietul de acolo, ne-au predat materialul și am plecat înapoi spre Moscova. Pe drum, spre port, unde trebuia să ne imbarcăm, am fost atacați de către o bandă de teroriști a unuia Fedko. Ne-a somat să ne oprim. Noi aveam asupra noastră acte secrete și o mare sumă de bani în bancnote. Cum să ne oprim? Nu ne-am oprit. Au tras asupra noastră. Păreau gloanțele ca grindina. Ne-am ținut printr-o vagoane, pe sub vagoane și-am reușit să ajungem în port unde Ion Dumitrescu cunoștea un magaziner. Acesta ne-a adăpostit iar spre seară ne-am strecurat în port, ne-am imbarcat pe un vapor și am ajuns la Novorosiisk. De la Novorosiisk pînă la Moscova am ajuns greu pentru că trenurile circulau și ele foarte greu. Calea ferată era distrusă, trenurile erau oprite mereu de albi, în altă parte erau lupte. Trebuia mereu să așteptăm sau să facem ocholuri mari. În sfîrșit, după opt sau nouă zile, flămînzii, nedormiți, am ajuns la Moscova. Ne-am prezentat imediat la Kremlin. Am predat materialul care îl aveam asupra noastră. Am fost felicitat: Din nou ne-am întâlnit cu Lenin. Cînd ne-a

trarevoluționari, cum se află orașul, dacă sînt sau nu sînt alimente, dacă am văzut oameni pribegind, prin lume și fugind de grozăvia luptelor și multe alte întrebări. Toate-l interesau. I-am spus tot ce știam, ce-am văzut. Apoi ne-a strîns din nou mîinile, ne-a felicitat, ne-a urat sănătate și-a dat să plece. Dar așa, de la ușă vine înapoi. Zice: „Stați. Unde locuiți?” I-am spus. Locuim la un hotel, Vladimir Illici. Ce să-i spunem? De ce să-l mai necăjim? „Aveți haine, îmbrăcăminte? Baie ați făcut?” — Da, i-am răspuns. Avem și îmbrăcăminte, am făcut și baie. Dar zice: „Unde mîncăți?” Ne-am uitat unul la altul. Ce să-i spunem? — Mîncăm în oraș la restaurant. „Asta nu se poate”. A chemat un tovarăși căruia i-a spus: „Iată aici acești doi tovarăși români, tovarăși merituosi, au îndeplinit o sarcină grea și au dus-o la bun sfîrșit. Trebuie să avem grijă de ei. Ne-a asigurat asistență medicală pentru că eram oarecum murdari și răniiți prin cite am trecut și îmbrăcămînta să ținem-o tăvălești, cum ne-am tăvălit acele opt-nouă zile prin gări și prin vagoane... și ne-a asigurat căzarea și masa. După aceea Lenin ne-a mai felicitat odată, ne-a strîns mîinile, ne-a urat sănătate și ne-am despărțit. În felul acesta l-am cunoscut noi pe Lenin”.

mănești printre care și trei formațiuni sanitare, și cele două spitale unul la Odesa și altul la Poltava. Se țineau întruniri și nimănu, nici școlii spitalului nu i-a venit în mîinte să interzică aceste întruniri. De altfel nici nu le-ar fi putut interzice. În felul acesta s-a sudat legătura dintre răniiți și convalescenții din spitale și ostași valizi din batalionul revoluționar român. S-a apelat la medicii din spitalele românești să dea asistență medicală batalionului revoluționar român. La acest apel făcut de către comandantul batalionului, Vasile Popovici, am răspuns cu toții și un coleg doctorul Pîrlea, a murit atunci. Primejdia mare era tifosul exantematic și pentru că în acele momente se dădeau singeroase lupte de stradă între bolșevici și menșevici circulația era foarte grea și pericolul de a circula pe străzi foarte mare. Din această cauză a trebuit să purtăm permis de liberă trecere. Iată, l-am părăsit după alțiia ani. Ca să pot trece cu el cînd am fost evacuat în țară a trebuit să-l

o sedintă și s-a hotărît înființarea Batalionului revoluționar român de marină ca semn al solidarității și simpatiei noastre cu lupta revoluționară a poporului rus. Am fost ales în comitetul de conducere al batalionului. În acel timp, efectivul batalionului nostru se ridica la trei mii de oameni. Țineam legătura și transmiteam ordinele de la Comitetul revoluționar român. La Odesa batalionul nostru a dat un ajutor efectiv găzilor roșii la ajuțarea orașului de diferite bande și unități contrarevoluționare, îndeosebi am mai remarcat aici pe tovarășul Mihai Vasiliu, șeful de post al gării de pe „Durostor”, care împreună cu garda pe care o conducea și cu ostașii revoluționari ruși au eliberat Gara de Nord a orașului de haidamaci. În 1918 din dispoziția Comitetului revoluționar am fost numit comandant pe iahtul regal. Fiind numit comandant pe iahtul regal mi s-a spus să iau o gardă de 25 de oameni, să iau vasul în primire. După ce am luat vasul în primire, prima grijă a fost ca să dau co-

toarele de urale: Trăiască revoluția românească! Jos intervenționistii!”

O MASĂ ȘI DOUA FARFURII CU BIJUTERII

Bică Sofronie — din Tievazul Mare a trăit pînă la un punct drama lui Apostol Bologa. Aflat în armata austro-ungară, înapămintat ca și

Revoluția din Octombrie nu a fost de dicționar și la figură. De aceea a și supărat într-atîta (...) Ea a izbucnit să desfințeze un vast imperiu cristalin, a cărui lespede de mormînt nu mai putea fi nici dislocată, necum prăvălită.

TUDOR ARGHEZI, 1956

Apostol Bologa să nu se trezească în fața tranșelor fraților lui de peste Carpați, s-a cerut pe frontul rusec și-ai avînd mai mult noroc decît eroul lui Rebreanu reușește să treacă liniile și să se predea rușilor.

— „Am fost repartizat într-un lagăr la Kiev, unde s-au concentrat toți prizonierii. Eram fericit c-am scăpat. Și în Kiev în lagăr s-au strîns vreo 95 000 de prizonieri de tot soiul — germani, români, sirbi, austro-ungari. Cînd a început Revoluția, în 1917, eram la Volokovo; ținea de Orel. Orelul a fost gubernie și am fost repartizat la lucru la o femeie ca grădinar. O chema, țîn minite, Ekaterina, ca pe împărăteasa Rusiei și cînd a început mișcarea și au început prizonierii să se mișca spre casă, am plecat de la ea. N-am mai stat. Pe drum m-am întâlnit cu un prieten, unul din Poiana Sibiului, tot român de-al nostru, Gheorghe Munteanu-l chema. S-a întimplat la Kerkov. El, Munteanu, înadînsa venit pentru ca să se înscrie în armata roșie și atunci m-am înscris și eu în armata roșie în anul 1917, toamna, și tocmai în primăvara lui 1918 am plecat în Orel. M-am înscris, bine. M-am înrolat în armata roșie. Am făcut și corvoada la început, ca în toate armatele, apoi am făcut de pază într-o uzină de grenade, adică sentinelă. Am fost santineală la Revoluție. Și ce s-a întimplat. S-a întimplat în toamna anului 1918, în orașul Livni unde armatele albe ale lui Denikin au arestat conducătorii de acolo și amenințau să-i măcelărească și atunci noi am sărit ca ajutor. Și-asa că după ce am sărit și i-am scos de sub sabia haidamacilor pe conducători, seara ne-au dus cu trenul și ne-au și pus pe poziție. Pe urmă am fost repartizat la Jelezsanii Otrea,

vreo trei sute de oameni, așezi cu listă și asta era o misiune importantă a revoluției și s-a spus și noi am pus credință și ne-am îndeplinit datoria. Am făcut tot ce ni s-a cerut. Diferite servicii, la tot ce s-a cerut, dar cel mai mult am făcut serviciul la uzina aceasta de grenade, apoi ne-a dat la serviciul de pază. Aici era o masă și două farfurii cu bijuterii de aur, briliante, diamante. Vorbind o dată așa cum stăm noi acu la masă și vorbim, un rus de prin Poltava, că zicea că sînt păduri multe pe acolo pe la ci și eu îi povesteam cum e la noi... cum făceam amîndoi de sentinelă în cameră și vorbeam, omul mi-a spus că valoarea lor face două milioane de ruble. Neam de neamul meu, tot neamul meu la un loc ne-a avut atîți bani. Aveam revoluției! Am păzit masa și farfuriile ei cu bijuterii pînă au venit, le-a împachetat o patrulă și nu știu unde le-a dus ce-au făcut cu ele. Mie mi-a dat liber o zi și-a zis să mă plimb prin oraș dacă am chef, dar unde să te plimbi! Era vreme de plimbat? așa că m-am prezentat pe front, că lupta era oriunde, ori aici, peste tot...”

ALATURI DE CEAPAEV

Fekety Mihai din Tg. Mureș: „— În anul 1917 cu data de 12 noiembrie am intrat în garda roșie în orașul Pugaciov. Am fost trimis pe frontul din Orel, mai tîrziu în orașul Saratov unde am făcut o curățenie de inamic și în luna martie în 1918, ne-am reîntors în orașul Pugaciov, unde au fost organizate mai multe regimente și am fost repartizat în Regimentul 3 Pugaciov, organizat de Ceapaev, numit chiar de Ceapaev, ca comandant de pluton cu 64 de oameni. Ne-am instruit și iarăși am plecat în Orel, unde am avut foarte grele lupte. Lupte după lupte, fără odihnă. În anul 1919, în luna august, am fost atacați de cazaci într-o noapte și am luptat pînă dimineața cu ei față în față la baionetă, cu sabia. Dimineața n-am avut mîncare fiindcă n-am avut nici o cale de ieșire. A trebuit să trecem riul Orel, unde a fost împușcat și comandantul diviziei, Ceapaev, iar cînd am ajuns dincolo pe malul riului, cînd am făcut apelul, din plutonul meu nu mai erau decît 11 tovarăși”.

„SFINTA DATORIE A SOLIDARITĂȚII PROLETARE”

„Izvestia” organului Sovietului din Petrograd, 28.III.1918. „Orașul a căpătat un caracter internațional. În special la

„În Rusia autocrată de acum vreo oțiva ani, proletariatul revoluționar e stăpîn cel puțin pe inima Rusiei și soarta regimului absolutist, ori ce-ar fi să se mai întimplă de azi înainte, a coborît în sîcruul istoriei. Puterea celor mulți, atîta vreme ignorată de sine, risipită și neorganizată, a umplut încă o dată cerul lumii și ochii noștri cu splendorile fulgerului roșu...”

GALA GALACTION „Chemarea”, an. II, nr. 60, 15 iunie 1919

Feodosia au sosit unități românești care au plecat din Odesa din cauza apropierei inamicului. Unitățile au fost întimpinate cu ovății...”

Și în sfîrșit (pentru că spațiul nu ne mai permite) iată simbolic crezul luptătorilor români. Un pasaj din rezoluția adoptată la mitingul organizat la Samara.

„Noi muncitorii și țărani români, aruncați pe înapărtatele țărmuri ale Volgăi și Uralului, jurăm să îndeplinim în rîndurile mîndrei Armatei Roșii sfînta datorie a solidarității proletare, aparținînd cu singele nostru, cuceririle Marii Revoluții din Octombrie împotriva ofensivii Corbului negru al reacțiunii siberiene — moșierul Kolceak”.

De ce tocmai acum mi-a venit în mîinte această dureroasă poveste despre trezirea la aspră realitate a unui om cu simțurile adormite în somnul unei vieți lesnicioase și fără scop?

Oare pentru că marele popor al stepelor s-a scuturat deodată din somnu-i lung și, ca printr-un farmec, a început a zvrili în juru-i zdrencule trecutul, aparînd în fața lumii într-o nouă haină de lumină?

Astăzi lumea se scutură din temelii și se primește. Ziua de miine ne așteaptă și pe noi e-o compleă prîmînire morală. Energia și acțiunea susținută de fiecare clipă devin un deziderat inexorabil al vremii. Acțiunea noastră tot mai intensă în sforțarea comună, aceasta să ne fie azi preocuparea. Ca și Făt-Frumos cel din poveste a venit timpului să lepădăm greoaia și blestemata piele de șarpe.

MIHAIL SADOVEANU, 1917

Galați, șantierul Fernik, cum se numea. Printre muncitorii șantierului Fernik erau foarte mulți membri ai partidului social-democrat și ai sindicatelor. Împreună am organizat sedințe săptămînale. Aceste sedințe se țineau la un cîmin unde erau găzduiți muncitorii șantierului. După un timp localul a devenit necăpător și pentru noi s-a pus problema unui alt local. Localul ne-a fost pus la dispoziție într-un cartier unde era sediul unei secțiuni a Partidului bolșevic. Acolo țineam noi sedințele în fiecare dimineață. Și cum evenimentele se precipitau îmi amintesc c-am început și noi să ne mișcăm, pentru noi punîndu-se problema orientării, am găsit rezolvarea cea mai justă. Lina cea mai justă, sîntem alături de bolșevici. O dată hotărîrea luată, conducătorii de atunci, comitetul care forma organizația partidului social-democrat, am luat contact cu comitetele revoluționare și s-a hotărît crearea Batalionului revoluționar român care să lupte alături de forțele revoluționare pentru cucerirea Puterii Sovietice. Și-asa că prima luptă la care a luat parte batalionul nostru a fost la Cartierul general al găzilor roșii într-o clădire care se afla lîngă gară. Lupta a durat cam vreo 12 ore, după care am învins forțele contrarevoluționare și ne-am înapoiat fiecare la sediile noastre. După aceea, batalionul a fost trimis să lupte la Slohotka. La Slohotka, batalionul nostru a respins unitățile intervenționiste ale imperialismului german care intervenise și el în lupta împotriva puterii sovietice. După un timp, mai scurt însă, după victoria de la Slohotka, noi am fost nevoiți să ne retragem în fața forțelor mai numeroase și mai bine dotate cu armament decît le aveam noi. Erau forțele germane care sprijineau forțele contrarevoluționare. Batalionul a fost evacuat la Feodosia. Înainte de evacuarea batalionului un grup de tovarăși din care făceam și eu parte, am plecat la Moscova pentru a primi instrucțiuni privitoare la organizația militară a Batalionului revoluționar român. Ne-am întâlnit cu un tovarăși. Dînsul ne-a primit și ne-a cerut să ne constituim într-un comitet revoluționar. S-a făcut constituirea comitetului revoluționar, cu sediul la Moscova și după un interval de timp oarecare noi, cei mai tineri care ne aflam atunci acolo, ne-am hotărît, dat fiind luptele care se dădeau, călăuziți de idealul nostru, ne-am hotărît să ne înrolăm într-o divizie internațională. Eram trei: eu, Ioniță Dumitrescu și Pîncu Herșcovici.

Petrograd, la Comitetul de agitație și propagandă. M-am dus la Petrograd. De acolo mi s-au dat foi de drum pentru Moscova. Să mă prezint la doctorul Rakovsky. Am urmat în total instrucțiunile. Am venit la Moscova, m-am prezentat. El m-a felicitat, m-a întrebat cum a fost, unde am fost, cum a decurs lupta și care a fost rezultatul. I-am spus ce s-a petrecut. Dînsul zice: „— Uite pentru ce te-am chemat. Este nevoie de niște tovarăși care să plece într-o misiune

În acea noapte fără seamăn în istoria lumii, decurl clasice al revoluției s-a schimbat. Vechea imagine a luptătorilor pentru libertate a fost înlocuită de aceea a marinarilor din Flota Mării Baltice. Pînă la capîtul lumii, orice îi cunoaște acum pe acei oameni puternici și calmi, siguri de forța lor, cu umerii largi, cu pieptul încins de cartușiere, intruchipare supremă a eroismului revoluționar, simbol nepieritor al Marelui Octombrie.

GEO BOGZA „Meridiane sovietice”, 1953

mai grea. Pe cine crezi că am putea trimite?” I-am spus: „— Cîți tovarăși?” — „Doi, zice”. — Dacă e vorba de doi, unul sînt eu. „— Ei bine, atunci du-te și mi cauă pe cineva”.

M-am dus la Ioniță Dumitrescu pe care îl cunoșteam încă din mișcarea muncitorească din București. L-am întrebat dacă vrea să plece. El m-a întrebat pe mine dacă eu plec. „— Dacă pleci tu, plec și eu, sigur, se poate să nu plec?” Mergem împreună. Ne-am prezentat din nou și i-am spus că sîntem gata. Rakovsky a vorbit la telefon ceva, m-am știut cu cine, apoi ne-a spus să mergem cu el. Am văzut că intrăm la Kremlin. Am intrat, ne-a lăsat într-o cameră și ne-a spus să așteptăm. După un timp a venit împreună cu Lenin. Noi îl cunoșteam pe Lenin mai dinainte. Il auzisem vorbind și l-am văzut la manifestația de 1 Mai din Piața Roșie. Lenin s-a apropiat de noi zîmbind vioi, așa cum îl știam, ne-a strîns mîinile puternic și ne-a spus: „— Abia ați venit din luptă și trebuie să plecați într-o misiune mai grea. Trebuie să vă duceți la Feodosia”. Eu i-am spus: „— E greu de mers la Feodosia. După cite știm noi, toate drumurile sînt închise”. — „Ei, spune Lenin zîmbind, dumneavoastră sîn-

văzut a fost și dînsul foarte bucurat, foarte vioi, și rîdeau ochii. Ne-a întrebat dacă ne-am îndeplinit misiunea și în ce condiții. I-am spus tot ce s-a petrecut pe drum. Lenin ne-a întrebat care este starea de spirit a populației acolo, ce spune lumea de bolșevici, ce spune lumea despre con-

PERMISUL DE LIBERĂ TRECERE

Prof. dr. Dumitriu — „La înaintarea trupelor germane în Oltenia și Muntenia, în primul război mondial, armata română s-a retras în Moldova după cum se știe, și din cauza pericolului care amenința și ocuparea Moldovei s-au format trei unități sanitare care să meargă două la Odesa și una la Poltava, unități formate din medici luați de la alte unități sanitare din Moldova. Eu eram în acel timp la spitalul numărul 1 contagios, condus de profesorul Bruckner. Am ajuns la Odesa, fiind repartizat la spitalul numărul 1. Aveam 21 de ani și gradul de medic sublocotenent. Revoluția rusă a produs un curent foarte puternic în marile pături ale poporului român, și acest curent a cuprins și soldații care erau internați în spitalul numărul 1 și numărul 2 din Odesa. Majoritatea soldaților de acolo și a ofițerilor erau din păturile largi ale poporului, țărani, muncitori din fabrici și uzine, ofițerii erau de rezervă din învățatorii de la țară și curentul acesta a prins așa de mult încît în spitalul nostru se țineau întruniri politice în care se discuta despre revoluția rusească și se spunea chiar că și în Moldova a început revoluția. Vreau să spun că erau mulți români atunci la Odesa. Și nu numai aici, în special la Tiraspol și la Poltava o serie de formațiuni ro-

Cu ochii aceștia, acum închiși, peste care au căzut pentru todeauna pleoapele străvezii, Lenin a văzut departe, în viitor, drumul clasei muncitore din Patria lui și de pe întregul pămînt, drumul revoluționar care a dus la victoria socialismului, și duce la infaptuirea Comunismului.

Sub această frunte înaltă s-au născut gînduri geniale, pe care această gură cu buze subțiri, strînse, le-a rostit în azul mulțimilor, gînduri geniale pe care această mină, acum așezată lin pe piept, le-a înșiruit pe zeci de mii de pagini.

Cu puterea geniului său, omul acesta a schimbat fața lumii.

ZAHARIA STANCU „Călătorind prin U.R.S.S.”, 1950

ascund, bineînțeles, și l-am ascuns în căptușea geamantului. E un simbol dacă vrei”.

„TRĂIASCĂ REVOLUȚIA ROMÂNEASCĂ”!

Spiridon Dragomir: — „Vedeți această fotografie? Eram și eu aci împreună cu tovarășii mei din Regimentul de marină română, care manifestați și participau la acțiunea din timpul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Lozinca pe care o vedeți în fotografie: „Trăiască revoluția românească!” era unul din telurile noastre vechi. În 1916, am fost mobilizat la marina militară ca mulți alți gălățeni și brăileni. Prin luna octombrie am primit ordin să iau 60 de oameni și să însoțesc șlepurile cu cereale care se duceau la Odesa. La Odesa m-am întâlnit cu tovarășii Bujor, Gheorghe Stroiciu și alții. Am fost invitat pe cargobotul „Durostor” împreună cu toți marinarii de pe șleपुरi. S-a ținut

roana jos de pe iaht. Iahtul regal era confiscat de Comitetul revoluționar rus, ne-a fost predat nouă și ni s-a spus să plecăm cu el pe Marea de Azov. Cum vasul nu avea compas, nimic, a trebuit să mergem cu el pe marginea mării și ne-am ținut așa pe lîngă țărm pînă am ajuns la Nikolaevski. Aci am primit dispoziție să intrăm pe Nipru. Am intrat pe Nipru și am navigat pînă la Kerci. La Kerci cînd am ajuns, gărzile roșii ne-au făcut o primire grozavă și s-au rugat de noi să-i luăm să ajungă pe front, pentru că înaintau gărzile intervenționiste nemțești cu rușii albi și cazacii de pe Don și ne-au rugat să plecăm cu ei pînă la Sevastopol. Am plecat deci cu 180 de marinari ruși revoluționari pînă la Sevastopol. La Sevastopol tot orașul era în port. Ne-au făcut o primire frumoasă. Vasul nu mai avea stema regală, filifia pe el steagul roșu și drapelul tricolor. Era elegant, alb, o frumusețe! Nu i se mai auzeau nici mo-

PE VAPORUL „ROMANIA”: MARINARI ROMANI FRATERNIZIND CU MARINARI RUȘI (1917)

Progresul sovietic pornește de la un punct înaintat culturalicește. Nivelul monumental, măreția unei literaturi care a produs un Pușkin și un Tolstoi, noțiunea unei țări puternice și vaste au ca rezultat un suflet plin de gravitate.

G. CALINESCU „Kiev, Moscova, Leningrad” 1949

„ZECE ZILE CARE AU ZGUDUIT LUMEA“

(Dramatizare de H. Muller și H. Stahl după John Reed) — Teatrul Național „I. L. Caragiale“

După cum se știe, realizările cinematografilor sovietice au fost precedate de o vastă cultură. Ceva mai mult, înaintea de 1917, cineștii rusi au fost nu meșteri, ci profesori. Într-o perioadă de optzeci de ani (1914 și 1918 toată literatura universală este ecranizată în Rusia. O pleiadă de creatori remarcabili răsar: Volkoff, Turgenzki, Mosjukin, Protonozof, Starevici, Rimski, Gardin, Gardin, Bauer (acesta din urmă, mort timpuriu, a fost zice-se, un adevărat geniu). Dar ia-l un fapt pe lângă de impresionant pe atât de ignorat, fapt care face din Rusia un fel de precursor al Hollywood-ului.

În 1910, un cetățean belgian, Maurice Maitre, sosește în Rusia și, împreună cu o echipă de tehnicieni: Tapis și Meyer, operatorii, și Kai Hansen, interpret, instalează la Moscova, în curtea unei fabrici, un muzeu de film. „Platon“ consta dintr-un postament de scinduri din care se înălțau, la cele patru colțuri, patru înalte catherine. În de vârfurile acestora atârnavă pinze groase (de corabie), albe și brune, care serveau să intercepteze razele solare fiindu-se seama să nu se denatureze imaginea decorurilor și personajelor aflate pe „platon“. Aici s-au format primii realizatori clasici ai Rusiei: Kamenka, și celebrul Ermoliev. Timp de trei ani s-a lucrat intens și s-a format o echipă de artiști și tehnicieni capabili să realizeze filme de (pe atunci) relativ lungă metraj, unele cu teme dificile, ca „Ana Karenina“, „Petru cel Mare“, „Aser Neguțătorul“, „Taras Bulba“, „Un țaran la Moscova“, „Peștele de aur“. Dar și înainte de 1910, rușii nu stau mai prejos de cinematografia altor țări: lăsând la o parte vreo treizeci de filme sonore (dal sonore, după metoda Cinephono Pathe) turnate de același Maurice Maitre înainte de fundarea studioului, trebuie să semnalăm filmele documentare făcute de Kadjukov, cu operatorul Meyer. Ceva mai mult, trupa Ermoliev, în primul an al revoluției, emigrează în Franța (mulți din acești cinești se vor întoarce în patrie). În Franța ei fac școală. Kulesov, dascălul lui Eisenstein, Protonozof, pe când lucra la Ermoliev, a fost dascălul lui René Clair. Admirabilul său film: „Minunea Sfintului Gheorghe“ (cu Igor Ilinski) ai jura că e un film de René Clair. Dar nu numai René Clair, ci întreaga pleiadă de cinești francezi, care, imediat după primul război mondial, începu și reușeau să facă din film o a șaptea artă (Epslein, Delluc, L'Herbier, Germaine Dulac, Vigo) sînt discipolii spirituali ai școlii Ermoliev. Și lecția continuă. Un istoriograf important al artei cinematografice, belgianul Karl Vincent, scrie: „Cineștii sovietici n-au fost de loc influențați, timp îndelungat, de evoluția cinematografului european și american... Dimpotrivă, producția lor, prezentată în străinătate, a avut o puternică influență asupra artei filmului. Ei au adus lumii o lecție, o lecție care nu se mărginea numai la tehnică“.

Dar care sînt, exprimate mai precis, aceste multiple calități, aceste aporturi rusești originale la arta ecranului? Așa cum aminteam și într-un alt articol, ele se pot rezuma astfel:

1. Sovieticii inventează „cine-ochiul“ (Dziga Vertov), care, treizeci de ani mai târziu, se va numi, fudul: cine-veritate, adică lumea filmată pe viu, fără actori profesioniști.

2. „Documentarul liric“, istoria adevărată care, prin măiestria montajului, capătă a-lură patetică de poveste. Octombrie de Eisenstein, A șasea parte a globului de Dovjenko sînt capodopere ale genului. Montajul nu se mulțumește a fi cheia care dă semnificație imaginilor. Montajul trebuie să fie sursă de voluptăți dialectice, de plăcere a contrastului, a opoziției, a antitezel; de aci teoria exprimată de Eisenstein prin formula:

3. „Sucesivune de scurci emoționale“. În viața un lucru nu are sens și valoare decât raportat la alte trei lucruri: cel care îl însoțește, cel care îl precede, cel care îl urmează. Fiecare cadru trebuie să fie în contrast cu cel antecedent precum și cu cel succedent. Dacă Crucșătorul Potemkin a putut uimi lumea și o mal umeste to-

tusi și azi) este grație acestor desăvârșiri dialectice în triada Hegeliană. Dar capodopere (nici azi învechită) este Octombrie (sau Zece zile care au zguduit lumea) de Eisenstein. Un film făcut aproape numai din ceea ce azi, după aproape o jumătate de secol, numim: metafore cinematografice.

4. Documentarul liric a sugerat ideea unui alt lirism documentar. Ester Shub a luat fragmente din jurnalul de actualității filmat și le-a ordonat astfel încît să dea o poveste de un dramatism egal cu cele mai dramatice filme de ficțiune. Ea creează un gen nou: filmul de montaje, cum sînt de pildă: Ultimele zile ale Romanovilor sau Rusia țarilor și a lui Tolstoi.

5. Nu numai înlocuirea actului dintr-un cronologiu-lucru secundar. Tema nu se tratează ca un bloc, ca o poveste tăciuită gata, ci ca o poveste, fără început și sfîrșit, care se înfiripă treptat, prin acele șocuri emoționale pe care le dă, de fiecare cadru sau secvență, purtarea eroilor; purtare care, de fiecare dată, e o altă manifestare de fidelitate la temă, exprimare mereu altfel a ideii tematice care se conturează treptat. Amintind toate acestea, ni se pare că visăm; căci sînt exact cuvintele pe care azi, după un semisecol, le spun corifeii avangardelor vest-europene.

6. Teoria „scurilor emoționale“ nu este nici cauza nici efectul unei teorii moderne care combate pe acei ce văd în montaj altă și omega artei filmului. Dar la sovietici montajul nu e totul, ci doar e important pentru că ei, cînd vorba de film, nu zic că regizorul, ca la teatru, „pune în scenă“, ci că el „pune în scenă“, decupează tema în unități de frumusețe. Subiectul pentru cineștii ruși, adică intrigă, anecdota, fabula, e lucrul secundar. Tema nu se tratează ca un bloc, ca o poveste tăciuită gata, ci ca o poveste, fără început și sfîrșit, care se înfiripă treptat, prin acele șocuri emoționale pe care le dă, de fiecare cadru sau secvență, purtarea eroilor; purtare care, de fiecare dată, e o altă manifestare de fidelitate la temă, exprimare mereu altfel a ideii tematice care se conturează treptat. Amintind toate acestea, ni se pare că visăm; căci sînt exact cuvintele pe care azi, după un semisecol, le spun corifeii avangardelor vest-europene.

7. Ecranul sovietic a adus pe lume două personaje noi: mulțimile și natura fizică. E drept că și filmul suedez are meritul de a fi făcut din peisaj un personaj. Dar un personaj care coplesce, subjugă pe om. Pe cînd natura, în filmele sovietice, este ea suspusă, prometică, de om. Cîț de multe mulțimi, e drept că ele se găsesc deja în filmele lui Griffith (pe care toți cineștii sovietici îi socot profesorul lor). Dar ostiile de sudisti yankei, sau cavalcadele din westerne, sau mulțimile pornite la linșaj în filmele americane de mai târziu, sau scenele de masă din filmele de război (altă 1914—18 cit și 1939—45) nu se pot compara cu vasta galerie de portrete cu ființa colectivă cu mil de fețe pe care o găsim într-un film ca Octombrie, este cu totul altceva. Acolo, expresivitatea unui obraz apare și trece înainte și după alte zeci de obraze, realizînd ceea ce ai numi: dramatismul geografiei faciale.

8. În sfîrșit, o ultimă contribuție a ecranului rus. Este teoria, adoptată de toți, și botizată de Eisenstein: filmul orchestra. O orchestră se compune din partituri. Partiturile sînt: peisajul, portretul, cuvîntul, gestul, culoarea, lumina, mișcarea de grupuri, muzica, zgomotul, tăcerea, imobilitatea. Ca și la un concert simfonic, instrumentele capătă pe rînd de la bagheta dirijorului semnalul de intrare în luptă. Va fi rîndul trompetelor, ca în uvertura din Tanhauser, sau al violonilor, ca în Lohengrin. Tot astfel se petrec lucrurile și în film: tăcerea, lumina, portretul, zgomotul, peisajul, cuvîntul, au rînd pe rînd cuvîntul, așteaptă fiecare clipa hărăzită lui pentru a domina peste toate celelalte partituri.

Temele cinematografice din Uniunea Sovietică nu sînt toate consacrate revoluției. Se fac și extraordinare ecranizări de clasici. Totuși, cum arta se ocupă cu precădere de viața în curs nu de cea trecută, e natural ca, fie direct, fie indirect, cinematograful să se ocupe de omul nou. Așa că putem termina cu această concluzie: filmul sovietic a cinematografiat revoluția și a revoluționat cinematografia.

9. Succesivune de scurci emoționale. În viața un lucru nu are sens și valoare decât raportat la alte trei lucruri: cel care îl însoțește, cel care îl precede, cel care îl urmează. Fiecare cadru trebuie să fie în contrast cu cel antecedent precum și cu cel succedent. Dacă Crucșătorul Potemkin a putut uimi lumea și o mal umeste to-

D. I. SUCHIANU

ION DĂBALA

PETER JACOBI

TRADIȚII ALE MUZICII NOASTRE ÎNCEPUTURILE LIED-ULUI ROMÂNESC

În dezvoltarea artei muzicale europene apariția liedului a fost unul din fenomenele cele mai târzii în sens istoric-cronologic. Genul cel mai tipic și predilect al romanșului german (cu puncte de vîrf în creația unui Schubert, Schumann, Loewe, Hugo Wolf) fusese precedat de un lung proces de acumulare și gestații trecînd prin „gesang“ul lui Mozart și Beethoven, prin artele oratorilor — Haydn, Bach, Haendel —, și pierzîndu-se undeva la început de secol baroc atunci cînd omnia populare apăruseră (după secole de apogeu inimaginabil al polifoniei) într-un fel nou frumusețea pleneră a unei singure, voci: monodia acompaniată.

În cultura muzicală românească, înfăptuită oarecum „ex abrupto“ și nu întotdeauna cu discernămint și gust sigur, abordarea principalelor genuri (coral, cameral, simfonic, liric-dramatic) s-a făcut oarecum simultan (un ușor „avans“ și-a asigurat, datorită poate și invaziei de trupe străine și a rezistenței împotriva lor, opera — opereta — vedoveliu) și cu tot riscul de a nu fi avut în spate secole de tradiție. De aceea se sînt în începuturi (exceptie făcînd muzica corală care a depășit destul de rapid faza tatonărilor timidității și timorării datorite parțial lipsei de experiență (în sens istoric vorbind), parte meșteșugului compoșic destul de rudimentar. Ne referim mai ales la prima generație de compozitori români profesioniști și în mai mică măsură la cele imediat următoare.

În aceste condiții, primii noștri compozitori nu s-au simțit prea liberi în cadrele „albe“, mai abstracte, ale muzicii de cameră, favorizînd în mai mică măsură excesul de pitoresc și culoare „pastel“. Abia generația lui Dima, Stehănescu, Caudella își va încerca puterile în domeniul liedului. Și în realitate ceea ce credeau ei că realizaseră în domeniul respectiv se va dovedi a fi fost o dulce utopie!

Liedul românesc, este o creație exclusiv a veacului nostru; abia o dată cu Enescu, Mihail Jora, D. Cuclin, Alfred Alesandrescu, putem vorbi de

lied în sensul superior, universal al termenului, iar o dată cu generațiile actuale de compozitori, de înflorirea îndelung așteptată a genului.

Înaintașilor de la sfîrșitul secolului trecut le-a revenit însă meritul deosebit, de a fi pregătiți cu grijă tenace un teren indispensabil viitoarelor sinteze.

Pină după 1900, și încă și după aceea, „salonul“ muzical avea să fie monopolizat de către romanța vocală (provenită din romanța populară lăutărească) sau de surorile ei „fără cuvinte“ (cadriluri, mazurci, fantezii, potpourriuri ș.a.m.d. Climatul stilistic al acestor „producțiuni“ era cel mai adesea un soi de epigonism al romanței și romantismului vienez presărat, agrementat, pe ici-colo cu „trouvailline“-uri naționale. Armonia rămînea însă profund funcțională, cu modulații tipice germane (uneori mai franceze), acompaniamentul — arpeggiat, chopinian; diferitele intonații populare apăruseră de obicei în linia vocală solistică și erau mai ales elemente superficiale țînd de pitorescul orientalizat al folclorului orășenesc (intervalul de secundă mărită, ritmul de horă lentă).

Caudella este poate primul care a abordat un oarecare gen intermediar romanței și liedului; sînt miniatuiri delicate („L'oiseau bleu“; „Mamei“, op. 39) care încep cîț de cîț să respecte un plan tonal, principiiu contrastului în secțiunea mediană, structurarea bipartită, tripartită. Treptat sînt abordate, destul de precăut și cu destule stîngăcii, formele de led largite, rareori chiar în versiune pentru voce cu acompaniament de orchestră; este vorba mai ales de balade inspirate din trecutul glorios al țării — un fel de pendant al poemului coral; de fapt rolul baladei vocale, împreună cu poemul coral, a fost considerabil și a reprezentat în fond primele rudimente ale genului de cântat.

Stilistic vorbind, distingem în muzica vocală de cameră două principiale orientări: pe de o parte cea epigonă și romantismului germanic sau italianizant (Miculi, Mandi-Jora, D. Cuclin, Alfred Alesandrescu, putem vorbi de

parte așa-zisul „stil național“ (cultivat de Caudella, și mai târziu, după 1900 de Kiriac și Tiberiu Brediceanu). Faptul că un timp Caudella de pildă își caligrafia pe prima pagină a manuscriselor sale, dedesubtul titlului... „poezie de (X) pusă pe muzică în stil național de Caudella“, este poate exagerat cîd știm cam în ce consta acest stil: unele cromatisme, intervale mărite, game cu alterități — într-un cuvînt, trăsături eterogene ale unui folclor orășenesc ce suferise în timp puternice influențe greco-turce. Ne interesează în mod deosebit însă preocuparea ca atare, interesul pentru creația popularului și dorința sinceră de a-i arăta frumusețile. În afară de faptul că generează primele culgeri „organizate“ de folclor, orientarea spre elementul authton avea să dea naștere unei categorii de primă importanță, definitorie, din muzica românească vocală de cameră: așa-zisele „cîntece populare“, melodii pentru voce și pian, care erau fie prelucrări ale unor creații folclorice reale la Brediceanu, Kiriac, fie alcătuite de compozitori în spiritul acestora de către Dima, Caudella; forma lor este de obicei simplă, miniatuțială, apropiată de succesiunea variată a rîndurilor melodice populare.

Și în acest domeniu D. G. Kiriac rămîne primul nostru mare compozitor. La el, pe lîngă orientarea spre folclorul autentic, „fărănesc“, frappează complexitatea armoniei modale, de mare colorit și forță, deplina adecvare cu monodia folclorică. În același timp cînd Bartok punea bazele folcloristicii moderne, științifică și comparată, Kiriac se situa în rîndul acelor „autori conștienți (cum spunea Bartok)... că singura soluție era aceea de a întreprinde o deturnare radicală. Această soluție... a fost alimentată din plin de cea sursă vie de inspirație care era muzica populară țărănească autentică, complet necunoscută pînă atunci“.

Cele cincisprezece cîntece populare românești armonizate pentru voce și pian de Kiriac, reprezintă, fără îndoială, punctul de vîrf al muzicii

vocale de cameră din întreaga perioadă pe care o studiem. Nu sînt nici pe departe liederuri dezvoltate, declarative și vocaliste; nu au nici un acompaniament spectaculos și nici nu-și pun delibet problema de mare rafinament. Sînt numai prelucrări de folclor și nimic mai mult, în forme miniatuțiale (respectiv versul liber, asimetrie al rîndurilor melodice), cu acompaniament pianistic simplu, de parte însă de a fi simpliști; și totuși...

Cîntecele populare românești armonizate de Kiriac realizează spontan efecte de mare rafinament ale construcției și coloritului armonic; Kiriac a lăsat în primul rînd, melodia populară nearanjată, fără a o amplifica sau a-i anexa cu orice preț melisme, cromatisme caracteristice folclorului de mediu urban; melodia se dezvăluie generos în toată măreția ei frustrată și impresionantă. După încercările parțiale ale lui Muzicescu, Kiriac este primul care a atacat cu temeritate și maxim efect folclorul autentic țărănesc și mai ales cel datat din vremi arhaice. Kiriac intuia cu genială instinct ceea ce avea să sintetizeze marele Enescu: surprinderea climatului activ temperamental al artei noastre populare, lirismul reținut al tonului de confesiune din muzica anonimă. Aranjamentul pianistic e simplu, relațiile armonice, la rîndul lor relativ simple și economice întreprinșate; dominația major-minorului funcțional care multă vreme a paralizat originalitatea compozitorilor noștri, fusese înfrîntă fără drept de apel; pentru prima oară melodia populară autentică se susținea pe pilonii unei armonii profund modale, izvorită din însăși depănarea „orizontală“ a muzicii!

Predominația modurilor diatonice (doric, frigic) și cele ușor cromatizate (cu trepte mobile), varietatea dialectală a cadentelor... Senzația de realizat, de simtează este deplină. Miniaturile lui Kiriac sînt la dimensiunile lor laconice modele de adevărată și mare perfecțiune.

Costin MIEREANU

PREOCUPĂRI FOTOGRAFICE

Eram obișnuți cu mișcarea foto-amatorului — ceva mai activă și cu un început de eferescență artistică, marcate în ultimii ani de câteva expoziții reușite!

În București, o pauză încredibilă, în afară, o activitate

sporadică, necunoscută. Dacă la Craiova o mină de pasionați au reușit să facă expoziții cu participări internaționale și prin alte orașe ale țării grupuri de artiști ai clipșului au înjghebat timide manifestări publice, nu se poate vorbi încă de o complexă mișcare a foto-amatorilor...

O expoziție recent deschisă la Pitești ne avertizează de o inițiativă a Sindicatelor în colaborare cu Asociația artiștilor fotografi: vizitînd-o, însă, ne dăm repede seama de unele aspecte pe care ne vom permite a le comenta, sperînd în favoarea dezvoltării și adîncirii în viitor a unor preocupări de artă, de con-

cepte, laborator și îndrumare metodică. Luată în sine, expoziția e la un nivel sub mediu, acceptabil fiind poate ca un timid pas către public al unui cerc, născut dintr-o mică mișcare organizată, puse sub egida de prestigiu a Sindicatelor și A.A.F. Impresia de improvizație, de manifestare formală, se degajează din organizarea expoziției — realizată cu acuratețe — ci din lipsa de idei, de probleme, de frîmțare artistică, de modalități prea simple de rezolvare a subiectelor propuse.

Prezența unei expoziții, mai ales într-un loc de mare frecvență spirituală, cum e orașul Pitești, trebuie să fie egală cu un categoric act de cultură, factor determinant al educației estetice a oamenilor, a comunicărilor sub formă de

imagini a unor realități, frumuseți și idei. Numai înșurubarea de „poze“, unele realizate poate întâmplător, nu aduce un serviciu nici artiștilor, nici publicului, mai puțin artistului amator. Abundența unor imagini plate în expoziție, de subiecte tratate din aceleași unghiuri cu lucrări publicate sau expuse în saloanele internaționale (Pescuit pe Dunăre, Fără cuvinte, Dialog de „peisaje“ care nu dau nici un fior, denotă lipsa de preocupare spre o exprimare personală, originală, dinamică, interesantă.

Foarte puține lucrări dovedesc un nivel superior simplitului act de a declanșa aparatul fotografic. Reținem ideea și unghiul bine realizat din lucrarea intitulată Spre înălțimi, nesemnată, reprezentînd un coș de uzină cu fum, va-

cursi; Vînt, de I. Blăjan, o leagănă emoționantă de copaci; Amurg la Muscel, de Schmidt Arno, două siluete conture-juro; Covor de toamnă, color de A. Bărbulescu, Arcuri și Magistra, de același autor. O singură fotografie are valoare de simbol: Generații, de N. Gheorghiu, înfățișînd bițele a două generații de călători odihniindu-se rezemat, într-un interesant joc de umbră și lumină. Compoziția are poezie, ritm și valoare artistică.

„Omul“ este absent din preocupările expozițiilor, cele câteva lucrări neaducînd subiectul om în lumina unor căutări, mai puțin a unor expresii corespunzătoare. Două portrete statice, plate și cieta compoziții fixe, lipsite de căldură, de mișcare, de viață.

Expoziția piteșteană reprezintă treapta pe care se află, în general, mișcarea foto-amatorilor din majoritatea centrelor culturale ale țării, adică o rămînire în urmă față de celelalte activități desfășurate în marea mișcare artistică de amatori. Constatăm de N. Gheorghiu, înfățișînd bițele a două generații de călători odihniindu-se rezemat, într-un interesant joc de umbră și lumină. Compoziția are poezie, ritm și valoare artistică.

„Omul“ este absent din preocupările expozițiilor, cele câteva lucrări neaducînd subiectul om în lumina unor căutări, mai puțin a unor expresii corespunzătoare. Două portrete statice, plate și cieta compoziții fixe, lipsite de căldură, de mișcare, de viață.

nează, compoziția amplă ori simplă, nu pastorează, umbra și lumina nu e aproape deloc înțeleasă. Dacă apare, pe ici, pe colo, sentimentul artistului amator, modalitățile lui de exprimare sînt prea mici, prea slabe, uneori conformiste, alături rămase la un stadiu învechit.

E păcat că cercul inimosilor foto-amatori din Pitești să nu beneficieze de o competență îndrumare și să nu fie în pas cu vremea. Vîna s-ar putea căuta și găsi în organizarea și funcționarea cercurilor pe întreprinderi, școli sau case de cultură. Nu credem însă că mai puțin răspunzător sînt și cei care au organizat această competiție mulțumindu-se numai cu faza publică a expoziției. Evident, de unde nu sementi nu ai ce culege!

rile de cultură în activitățile cărora intră și cercurile de foto-amatori sînt în serioasă preocupare a autorilor și să nu se limiteze numai la fazele publice, realizate de obicei printr-o planificare birocratică. E necesar să se pătrundă în miezul problemelor, să se asigure o informare și o documentare practică, să se inițieze cursuri și activități la nivelul exigențelor artei și culturii noastre. Altminteri cei care vîd în fotografie mai mult decît o poză de familie, își vor consuma energiile și timpul fără satisfacții și fără perspective, publicul nu va fi mulțumit, iar actul de cultură nu va putea fi împlinit pe de-a-ntrregul, cu toate că există toate mijloacele și posibilitățile de realizare.

Barufu T. ARGHEZI

Viktor Konețki

Cînd, după publicarea romanului *Grîlile zilei de mîine*, (1961) numele său se impusese cititorilor sovietici și din alte țări, iar critica franceză curînd după aceea îl propusese la un premiu internațional, Viktor Konețki se afla la începuturile drumului literar. De atunci sub semnătura sa au apărut în reviste numeroase scrieri (istoria radiotelegrafistului Komuskin, încă odată despre război, Ușa, *Chelul Locotenentului Șmidt* etc.), unele traduse în limbi străine, între altele și în limba română, și mai recent două volume: *Lîngă crucea albă* (1966) — o alegere de nuvele — și *Cine privește norii* (1967), un roman construit dintr-o serie de nuvele și schițe legate între ele prin comunitatea tematică și de personaje. Astăzi Viktor Konețki este unul din fruntașii dinerii prozei sovietice, una din figurile ei cele mai interesante, mai originale.

Fără e fi cituși de puțin ruduit cu Babel sau cu Paustovski, Konețki tinde ca și el să construiască în scrierile sale o lume, un univers aparte, bine conturat, purtînd o amprentă specifică. Eroi și personaje și schițelor sale sînt în genere oameni cu destine grele, cu o existență zbuciumată, adeseori dramatică. Tînărul prozator manifestă o incontestabilă predilecție pentru momentele de mare tensiune psihologică, de mare încercare a forțelor omului. Am putea spune că finalitatea fiecărei nuvele a lui Viktor Konețki este nașterea unui episod, a unei scene de mare tensiune dramatică. De aceea, spre deosebire de luri Kazakov, de pildă, sau, mai pe larg vorbind, de reprezentanții „școlii cehov-

lene” în literatura sovietică din zilele noastre (Gheorghii Semionov, Iuri Kuranov, Gleb Gorșin etc.), în proza cărora acțiunea, faptele, evenimentele joacă un rol restrîns, iar accentul cade pe analiza stărilor sufletești, pe crearea atmosferei, Viktor Konețki acordă multă atenție situațiilor epice. Și dacă nuvelele lui Kazakov au o construcție „deschisă”, fără finalul, fără rotunjiri ale acțiunii întocmite, cele ale lui Viktor Konețki se caracterizează în genere prin deznoamînte bine conturate, prin sfîrșituri puternice, care se înscruu cu o notă de crescendo în raport cu desfășurarea anterioară a acțiunii.

Destinile eroilor lui Konețki sînt complicate, în parte și din cauza meseriei pe care o au, a mediului în care trăiesc sau a împrejurărilor istorice prin care au trecut. Majoritatea personajelor sale sînt marinari, deci oameni care duc în mod obișnuit și permanent o existență plină de primejdii, o existență de luptă, care văd altă dețe moartea înaintea ochilor încet și încet să-l mai închidă cînd moartea le apare în față. Dar Viktor Konețki este străin de imaginea romantică a viații de marinari, el preferă realismul crud, lucid, al unei existențe obișnuite, spectacolului banal al grijilor cotidiene, uneori chiar al plictisului, pe care nu o exclude cituși de puțin munca pe un vas navigînd în Arctica.

Dramatismul prozei lui Konețki este determinat totodată și de specificul psihologic al personajelor pe care le zugrăvește, de felul lor de a privi viața, de atitudinea lor față de lume, față de propria lor viață, ca și de viața altora.

La prima vedere unul dintre eroii prozatorului sovietic par a se apropia de cel al lui Jack London: firi aspre, temerare, oameni de acțiune, care înfruntă natura cu stilurile ei, care nu se lasă doborîți de condițiile vitrege. Ei sînt în genere oameni care au trecut prin multe în viață, au trăit intens și prin aceeași suscită neîndoielnic interesul cititorilor. Caracteristică, în acest sens, este extinderea pe care o capătă în nuvelele lui Konețki, chiar și în cele mai scurte, descrierea biografiei personajelor, a trecutului care le-a modelat caracterul. Totul interesul nuvelei *Lîngă crucea albă* este determinat de evocarea scenelor din timpul războiului, de tot acel drum din trecut pe care l-a străbătut sergentul Hrobov, pînă a devenit colonelul Hrobov. Ponderea digresivelor biografice este evident predominantă în istoria radiotelegrafistului Komuskin.

Preocuparea de a înțelege rostul vieții, mențea omului, este specifică multor scriitori sovietici contemporani. Fiecare dintre ei caută să dea un răspuns propriu acestor întrebări. Un critic sovietic remarca — lucrul poate părea paradoxal și al tinerii zburcamați și al de jozevac al lui Axionov din *Colegii și Drumul spre stele* sînt frați buni cu eroii ultra-lucrați ai lui Konețki. Invidierea s-ar putea urmări în planul preocupărilor de a afla sensul vieții, de a găsi o țintă în viață. Dar în modalitatea concretă de abordare și rezolvare sînt mari deosebiri. Eroi lui Konețki sînt firi închise, rezervate, trăiesc concentrați în ei înșiși, ei gîndesc mai mult decît vorbesc. Și mai ales acțiunea. Acțiunea este

ANNA AHMATOVA
Doar pentru voi...

Doar pentru voi, prieteni din ultima chemare,
Mi-a fost păstrată viața, ca să vă plîng pe rînd,
Și nu precum o salce pe ape plîngătoare,
Ci ale voastre nume întregii lumi strîgînd.
Dar ce-nsemnează un nume cînd voi trăiți?...
Cu toții;

Să-ngenunchiem !
Lumină de purpură țîșni !
Merg iar leningrădenii, cei vii în rînd cu morții,
Căci pentru slavă n-au fost și nu sînt decît vii.

1942
În românește de MADELINE FORTUNESCU

MIHAIL SVETLOV
Viață de poet

O, tinerețe ! Tu ești frunză,
Mi-ești dragă, dar cu teama lupt :
Eu n-aj vrea să se sfârșe puntea,
S-ajung vreedată dedesubt.

Și-azi te-nțînesc, fără zăbov,
Oviunda vrei și-oricînd găseșc
Statornicii drumei în slavă ;
Omul cu tot ce-i omeneșc.

Căci am jurat credință trează
Acestor oameni. Cit nu-s mort,
Ca pe un termos ce păstrează
Căldura, inima mi-o port.

Chiar dacă-n viață n-am odihnă,
Chiar dacă nu m-abat din drum,
Gîndul că voi muri în tîină
Mă înspăimîntă, oarecum.

Pun umărul la greu ; mișcării
Încerc să-i dau mai repezi pași.
Lupt împotriva dezbinării,
Dreptății, muncii, sint oștaș.

Celor născuți le-am dat un nume.
Bătrîni și moșnegi cuminți,
Ei drag avîndu-mă anume,
Mă lasă să le spun pînă în...

Ah, viață de poet ! Intr-una
Mi-al dat îndemn și adăpost,
Iar cînd a izbucnit furtuna,
Tu, un crîmpei de cer mi-ai fost !

LEONID MARTINOV
Revoluția

Tot ce privește-anume
Pe cel ce-are vrea să schimbe roștu-n lume,
Nu lui e dat înțîi să știe oare ?
Nu poți s-ajuci o idee nouă-n dar
Fără să-ți măsuți hotărîtoarea,
Cu multă luare-amîne, și dînd dovadă, lar,
De tact și prevădite. Așa ajuși la țel.
Iar sarcina acestui temerar
Ar fi să-nfăptuiești lucrarea-n așa țel,
Încît să taie de la rădăcină
Tot ce clocește omul cu inima haină.

Da, revoluția se face
Ducînd o necurmată luptă
Pentru o îndelungă pace !

Doar haină celui
Cu suflet gol
Rămîne neschîmbat în inima-i pustie :
Oricînd ar pune mina pe pistol,
Ar aere lumea pînă la temelie.
Dar focul urii schimbă în fum,
Nu-l face mai puternic nicidacum...

Mai tare decît țîi cîi stau la pîndă
E forța revoluției, și, deci,
Nu-i ocolită de izbîndă !
În românește de VIRGIL TEODORESCU

STEPAN ȘCIPACIOV
Anul 2017

Eu vîd dimineața aceea de jar
scrisă cu roșu în calendar ;
un steag flutîrînd luminează-un obraz -
al unui om ce-o dat mina cu ziua de azi.

POEȚI SOVIETICI

Trec anii-n virtuteji și zilele ning
Iar prin ani, anu-acesta măreț îl disting.
Privesc din tribună coloanele, mut,
Văd oameni ce încă nu s-au născut,
cu chiciura vremii în părul cărunt.
Și zboară rachete sub cerul de-amiază
Iar timpul în rînduri se încolonează.

În românește de DIM. RACHICI

ED. MIEJELAITIS

Bronzul

De prin arbori, tot bronzul vine vîntul și-l ia,
Și frunze de bronz se aud fremătînd,
Și din bronz vîntul toarnă imaginea ta
Și-n joacă aleargă cîntînd.

El copaci în brațe îl ia, la-nceput,
Apoi frunze-nmănunchie, o mie -
Iară creanga-nolînd-o ușor, priceput,
Chipul dragi în contur îl înscris.

Iată, umeri, grumaz, se ivesc bănuți
Din suava de crengi unduire,
Și din ceruri țările-n cloacă goșită
Se revarsă, căldare de bronz, peste fire.

Iar din gura ei arșă, cu dîntur captor,
Bronz fierbinte se scurge-n vîntoare...
Și tiparul schițat se încarcă ușor
Cu tot bronzul din arbori, din soare.

Cînd prea grele tîrșite în privirea mea cresc,
Se-nțoarcă iar vîntul în goană
Și-al tău bui lar mi-l toarnă din bronzul cereș
Și în față mi-l pune, încoană.

Ca un meșter dibaci, face-un pas înapoi.
Murmurînd pe voal feurite,
Și din crengi imbinăte se ivese, apoi,
Chipul tău cu priviri îndrăgite.

În românește de GEO DUMITRESCU

BELLA AHMADULINA

Intr-o casă

de odihnă, pustie

Să leșini, să uși de tine însuși, să fii asemenea fructului
ce doarme liniștit într-un ramur, ce bine !
Să nu-ți dai seama de procesele vitale ale trupului tău,
și de tot felul de neliniști rudimentare, parcă străine...

Iată, de pildă, mărul ivit mol țer,
îi distingem frumusețea pigmentului, mușchii plămîdoși
din seva lăptoasă,
ne-nchipuim ferulitele acțiunii ce-au dat buzna să-l
rotunjescă,
Însă mărul de toate acestea puțin îi pasă.

Pe cînd, în cazul nostru, ce pe copii, o droaie,
nu-i chip nici trupul tău să-l atîpășnești,
nu-l poți dezlega toate nodurile,
și nici să prevezi năzbîțiile lui nebușești.

Pînă în cele din urmă te plictisești nepus
de cercetezi, ca doctorul, să te-nțrebi ce te doare,
să-ți ascuți mereu trosnetul multelor inimii,
să sesizezi a moleculelor goană gîlgitoare...

Ai vrea să-nțorci privirea-n altă parte.
Dar oriunde ochiul mereu e curios.
O melodie de undeva de la etaj
te farmecă, și se pare ceva foarte frumos.

Retrasă undeva departe,
sub un acoperiș pe care zăpada tot crește
trăiesc de una singură, dar parcă am fi două,
plămîinii respiră și singele zvinește.

Pulsul se zbate cu un flutur în palmă,
ba zimbesc, ba glasul meu subțirel mă îmbie.
Ei, slavă domnului — gîndesc — a rămas totuși
cineva viu în casa pustie.

Și-atunci îți aduc mulțumirile mele
organism al meu, mică bestie, spiritină, a naturii,
înfăptuiește-ți, înfăptuiește-ți cu fermitate viața ta
firescă,
aidoma soarelui, aidoma grădinilor, aidoma pădurii.

Joacă-te, să nu-ți fie dat o cunoaște mînența glasului !
În adîncă mea singurătate, iarna, ce bine
mă voi înveseli pe îndelete în pustietate,
cînt de dens și de zgomotos populată de mine.

În românește de MARIN SORESCU

O parte din poeziile acestui ciclu sînt cuprinse în
volumul de lirică sovietică în curs de apariție la Edi-
tura pentru literatură universală.

Anatoli Tkacenko

Descoperind din cînd în cînd în revistele moscovite numele lui Anatoli Tkacenko, scriitor din Orientul îndepărtat, cititorii n-au putut, desigur, să nu rețină unele povestiri ale sale, cum ar fi *Chernavaa liniștită*, în *golul Trădării*, *Saira*, *Minimum*. Nu de mult am avut ocazia să-l cunosc mai de aproape pe talentatul scriitor, reprezentat al acelei tinere generații a literaturii sovietice care îi adaugă acesteia trăsături noi: de cîrind au apărut două cărți semnate de Anatoli Tkacenko: Ce lucruri noi dezvăluie scriitorul cititorilor? Ce observații personale le împărtășește? Mă voi referi aici doar la câteva din povestirile sale.

Dăruind omului inestimabilele sale comori, civilizația modernă l-a săracit totodată, îndepărîndu-l de natura-mamă, care influențează tot mai puțin, mai mediat, viața orășeanului. Mirosul asfaltului citadin îndepărtează mîreasma pămîntului, copacul care crește în cușca sa de fontă ia locul dumbravei, pe om îl interesează mai mult buletinul meteorologic decît ploaia reală de dincolo de fereastră.

Și totuși această soartă nu este comună tuturor. A. Tkacenko povestește despre îndepărtatul Sahalin, despre asprimele mării, despre oameni care trăiesc în strînsă legătură cu natura.

„Mica insulă-atol îneca încoș-înceș de sub albul zăpezite și de sub gheață. Pietrele cenușii dăltuite de apă, acoperite cu pete roșcate de mușchi se încălzeau la soare, iar în jur se ridicau strălucind în bătaia lunii, gheturile sfărîmate și de undeva adia un vînt umed. Răcoarea și albul imaculat cuprîneau întregul ocean.

Și iată că timid, printre pietre, prîneră a alerga prișișele, altele decît pe marea pămînt — limpezi, fără vreo frunză sau fir de iarbă, reci și strălucitoare.

Nici un copac cit de pipirici, nici o tufă. Piatră și mușchi sărăcăcioși. Dar și aici începea să pătrundă viața. Musca a ieșit din hibernare, și-a îndreptat aripioarele întepenite, a prins a bizii subțire, zburînd de la o patră la alta; s-a trezit tîrînd — s-a apucat pe loc de muncă...”

Așa începe povestea *Pieirea capului de cîrd*. M-am reținut cu greu să nu continui citatul, al de picturală, de exactă, de profund simțită este descrierea primăverii pe ocean, sosirea în zbor a carilor, vînturile ce zvință insula și adiea asupra-i „ceastă umedă, grea, venind de undeva din sud, dinspre apele calde”.

Pe insulă trăiește un om, un singur om. Și el este aproape o particulă componentă a naturii, dar este o particulă activă, inteligentă, care gîndește lumea. Poate să pară că viața omului pe o insulă sălbatică este rectilinie, primitivă, nu cere multă gîndire și filozofie. Ce determină viața acestui om? Capacitatea de a se adapta la mediu? Executarea mașinală a obligațiilor de serviciu?

Nu, relațiile dintre om și natură nu sînt simple ! Cînd sosesc pe insulă vînturile de lutri, iar cu ei flăcăieșul Akimka,

inima blîndă a acestuia nu se poate împăca cu uciderea crudă a animalelor atît de frumoase și de inofensive. Are oare omul dreptul să ucidă? Trebuie oare să facă el asta? De ce? A-cestea nu sînt întrebări puse de dragul întrebării și rezultă că gospodarul insulei le-a gîndit temeinic, cu toată seriozitatea. Le-a gîndit și și-a elaborat o conduită precisă, clară în raporturile sale cu natura. Și cu oamenii. În ceasurile de cumpănă și confuzie el se apropie de inima băiatului, zguduită de priveștea morții : „După mine, fără asta nu se poate. Cineva trebuie să sacrifice animalele și să prîndă pește. Altmînter nici tu nu ai fi așit de rumen și frumos, n-ar exista nici logodnica ta, cum mar exista nimeni. E nevoie numai ca fiecare să-și facă lucrul chibzuit, gospodărește. Dar și asta-i lucru. Cel mai mult în treaba ce-o facem — însemnă să simțim. Simțim față de pămînt, față de plante și mai cu seamă față de ființe. Omul nu poate sălășlui pe pămîntul sterp”.

Și iar despre un om atît de apropiat de natură, că poate trăi în singurătate ei cinci ani, dar trăind așa cum nici o lună n-ar fi în stare un orășean să trăiască. Acest om este un bătrîn, „comandantul țărîmului mort”. La început, îi apare povestitorului drept un moșneg sicut, aruncat de niște oameni fără suflet într-o așezare pescărească părăsită. El stîrșește nu numai mila și nedumerirea, dar și inițierea povestitorului, pentru viața sa absurdă, singulară, fără conținut. De ce se absurdă el aici? Să păzească butoalele goale? Cel cițiva saci cu sare? Să țînă în păstrare casele părășite, în care nimeni nu va mai trăi niciodată? La ce toate acestea? Poate el singur a fugit din rîndurile oamenilor? Poate îi urșește?

Bătrînul se dovedește a fi un om înțelept. Pescarii au părăsit așezarea pentru că banurile de pești au părășit țărîmul. Dar cine poate ști dacă ele n-or să revie?

Povestirea seamănă mai mult cu un crochiu, cu un studiu. În genere, trebuie spus că Anatoli Tkacenko, care simte în mod cu totul excepțional natura și știe să povestească cu multă sensibilitate, amănunțit, ca un fin observator despre orice păsărică, nu izbutește întotdeauna să sondeze cu suficientă profunzime adîncimile sufletești ale omului. I-am dori autorului o mai fină pătrundere în psihologia, în motivele comportamentului omeneșc, o mai serioasă cercetare a acestei infinite țaine a naturii.

La fel ca și eroii săi, Anatoli Tkacenko iubește Sahalinul acest melez îndepărtat, cîndva laud al ocnelor, unde frumusețea lumii a fost întînecată de cruzimea omenească, transformată acum într-un mirnaș și nespuse de bogat plai la extremitatea urșiei noastre țări. Scriitorul ne povestește despre acest pămînt, despre oamenii care-l locuiesc, despre viața lor, despre atașamentul lor față de natură, despre munca lor grea, și despre marea și înțeleapta lor dragoste de viață.

V. MIHAILOV

corespondență
din Moscova

THEODORE REISER: DIN „JURNAL”

Moscova
Miercuri, 16 noiembrie 1927

La ora 6 seara am plecat la înțînirea cu Serghei Eisenstein, reșizor de film, scriitor, autorul filmului „Potemkin”. Ocupa una din cele șase camere ale unui apartament comun în care stăteau șase familii — destul de mare pentru Moscova. Singur își pictase pereții, din plafon te privea un ochi fantastic de bivol de o cromatică convulsivă; deasupra biroului — placarda reclamei noului reparator pentru lapte, pe pereți fotografii din filme. Eisenstein era un tînar de 29 de ani, de statură potrivită, înșesat, cu o față străgătoare de băietîndru, cu ochi albaștri, păr des și ondulat.

Am început prin a-l întreba cum este organizată industria cinematografică în Rusia. Mi-a răspuns că industria cinematografică, în întregime de stat, e condusă de Ministerul Culturii (Lunacarski). În ultimii ani, a continuat el, s-au făcut trei sau patru filme mai importante, printre care: „Potemkin” și „Mama” de Pudovkin. Cinematografia sovietică urmează trei direcții de dezvoltare: 1) Eisenstein, 2) influența apuseană (Pudovkin), 3) filmul cronică.

Teoria lui Eisenstein consistă în următoarele: în primul rînd este mic, simplu, dar că deja i se construiește unul modern, pozitiv cerințelor contemporane. Referindu-mă la Rusia am spus că tînăr seama de temperamentul rus în trei ani ea a deveni una din marile puteri. În America impulsul puternic de dezvoltare îl dă existența marilor înlînduri de pămînt încă necxploatate, în Rusia un imbold puternic îl dă revoluția.

Moscova
Joi, 17 noiembrie 1927

La invitația lui Eisenstein am participat la reprezentarea spe-

cială a filmelor „Octombrie” și „Linia generală”. „Octombrie” este făcut dintr-o serie de episoade care evocă revoluția din Octombrie la Leningrad, asaltul Palatului de larnă s-a. Fiecare tablou este plin de mișcare și te impresionează adînc.

„Linia generală” conține scene realiste din viața satului precum o procesiune religioasă, înțimplarea cu o țărîncă sărăcă care vine la un vecin bogat să împrumute un cal. Țărîmul bogat și nevasta lui, gras; peste mîștră, casa plină de toate buzdănițele, luxul obișnuit al existenței amintea de felul de viață al baronilor feudali. Odată cu femeia grasă pe ecran apare un porc. Asemănarea creează un efect comic.

Seara am fost la Teatrul Mare unde se reprezenta „Cneazul Igor”.

Moscova
Vineri, 18 noiembrie 1927

„La cinci seara a avut loc dîneul cu Maiakovski, marele scriitor rus care aparține grupării „Lef”. E un tînar gigant semănînd mult cu un luptător profesionist american. „La desert s-au adus prune cu frîșcă bătută. Am adăugat rachiu în frîșcă și am făcut astfel o descoperire excepțională, care după plecarea mea se va numi „frîșca la la Dreiser”. Maiakovski mi-a dăruit o carte cu poeziile sale, m-a condus la taxi și am plecat la înțînirea cu Tairov, directorul Teatrului de Ca-

meră.

Tairov mi-a vorbit pe scurt despre direcția teatrală pe care el o are în Europa ca și în Rusia. Pe lîngă teatru se află o școală originală unde studenții capătă îndrumări multiple: operă, dramă, comedie, pantomimă, tragedie — avînd în vedere complexitatea repertoriului. Decorul în spectacolele joacă un rol important servind la rezolvarea unor probleme de ordin plastic, dinamic, de arhitectură. În alegerea decorului de scenă nu există nici urmă de naturalism. Decorul trebuie să-l ajute pe actor să-și arate înțreaga sa artă.

La întrebarea mea, cum va pune în scenă „Macbeth”, Tairov, mi-a răspuns că intenționează să lase liberate fanteziile actorului, iar decorul să fie cit mai simplu.

Lumina joacă, a spus el, un rol esențial în spectacol. Teatrul de Cameră are la baza repertoriului său piese traduse. După ce principii sînt selecționate aceste piese? 1) După compoziția de scenă, după posibilitățile dinamice ale piesei, 2) după modul în care se reflectă problemele contemporaneității în conținutul piesei, după spîritul ei. De ce pun în scenă atîtea piese străine? Se joacă de fapt și multe piese rusești, dar ele nu sînt deajuns. Drama sovietică e încă tînră, și după părerea lui Tairov, cea mai interesantă se află în America, apoi în Anglia și apoi

în Franța.

Am privit în sala de spectacole. Se juca actual al Il-lea al piesei „Ziua și noaptea”. Mi s-a părut o piesă ușoară în maniera futuristă. La sfîrșitul actului pe scenă apare corul iar în sală se auză avioane de hirtie.

De la teatrul de cameră ne-am îndreptat la Casa de ștîine, unde editura de stat dădea un banchet pentru scriitorii străini. Maiakovski stătea într-un loc foarte vizibil și s-a făcut ascultat în cursul întregii serii. S-au rostit toastruri pentru diferiți scriitori străini. Am roștit cîteva cuvînte și Maiakovski a observat că eu am fost primul american care a recunoscut, după o scurtă ședere în Rusia, că nu are impresii și concluzii bine stabilite. A spus că după ce stau cîteva zile în Moscova, americanii scriu deja cărți despre Rusia și cred că știu tot. La ora două noaptea am plecat spre casă. Ningea.

Moscova
19 noiembrie 1927

La ora cinci am plecat la Teatrul de Artă al lui Stanislavski. M-a întîmpinat un bărbat în vîrstă, cu o înfățișare plăcută, păr alb, ochi negri, strălucitori. O față deosebită cu trăsături mari și foarte regulate. Secretara lui, o femeie mică cu păr de culoare închisă, vorbea puțin englezeste.

Prima mea întrebare se referea la condițiile muncii în noul regim. Stanislavski mi-a răs-

puns că, bineînțeles, lucrurile nu s-au desfășurat lin, că au fost zile mai grele, dar ele au trecut.

— Artă este veșnică și condițiile de tranziție nu pot schimba acest caracter al ei. Au existat la noi opinii diferite, polemici în problema mijloacelor de expresie în artă. În timpul revoluției am făcut pași îndrăzneți în căutarea noului, și acele valori de neprețuit pe care le-am găsit devin o parte inalienabilă a artei așemuritoare.

— La ce ai renunțat din vechea concepție despre artă și ce ai pus în loc?

— Rolul principal al Teatrului de artă constă în considerarea tradițiilor valoroase ale artei actoricești. Decorul și punerea în scenă sînt elemente accesorii, servesc numai ca fundal. Aceasta este teoria artei interiorizate care se opune teoriei artei exterioare. Teatrul de artă este singurul care militează pentru crearea din interior a rolului interpretat de actor. Celelalte se ocupă cu probleme ale punerii în scenă, cu decorul și cu alte probleme de expresie exterioară. Revoluția a adus foarte multe lucruri noi în această direcție, a inovat subiectul pieselor.

Nu se pot cînta cu aceleași voci imnurile vechi și cele noi, dar ele se pot întreprîndu-se în procesul de intrare pe făgașul normal.

— Dar — a spus el — nu înțeleg cum se poate pune în scenă o piesă de Shakespeare în maniera nouă. Intr-adevăr nu

Întîlniri cu Eisenstein,

Maiakovski, Stanislavski

tei actoricești. Actorul rămîne singur cu sine, nu stă în puterea artei sale să exprime mai mult decît pictura. Futurismul și celelalte curente moderniste nu pot fi reprezentate pe scenă. Multe teatre își desfășoară munca cu actorii sprîjîindu-se nu pe actor, ci pe ceva în afară de el. Cînd vom învăța să folosim resursele înăuntrite ale actorului atunci cînd ne vor fi de mare folos. În momentul de față însă multe teatre se concentrează asupra „contextului” și actorul încearcă să joace adaptîndu-se lui. În felul acesta spectacolul este compromis. Fie că se interpretează în maniera veche în condiții scenice moderne, fie invers, rezultatul este același: lipsa de armonie... Teatrul nostru folosește numai aceste decoruri care susțin arta actorului; pentru actorul futurist folosim decoruri futuriste...

— Ce imagini vedeți a creat dramaturgia după revoluția?

— Ca piese-cronică „Zilele familiei Turbin” și „Trenul blindat 14—69” sînt foarte bune, este bună și noua piesă a lui Leonov pe care o pregătim.

Arta este prin ea însăși un fenomen organic și se transformă lent, dar revoluția a produs multe inovații în conținutul ei. Artă la noi joacă și va juca și în viitor un rol politic și educațiv.